

Каленићко

ИЗДАЊЕ
ШУМАДИЈСКЕ
ЕПАРХИЈЕ

2004
2-3

Васкршња литија у Крагујевцу

Тројичка литија у Крагујевцу

Насловна страна:
У Каленићу о Светом
Василију Острошком 2004.

Последња страна:
Црквена прослава двестогодишњице
Првог српског устанка,
Светосавски храм у Београду

ПАРОХИЈА КАО ПОРОДИЦА

Имађаху једно срце и једну душу (Дап 4,32)

У текстовима Светог писма Новог завета и светих отаца скривено је и присутно једно мистичко али реално поистовећење парохије и сабрања народа Божијег, то јест Литургије. Наш назив „парохија“ одаје древно црквено самосазнање о потпуној Цркви Божијој која привремено борави (παρ-οικεῖ) у дотичном месту у овом свету. Данашња парохија означава ограничену црквену заједницу која је постала тек у III веку (нурија тј. ἐνορία). Стара Црква је парикијом називала месну локалну епископску Цркву и то као потпуну и самосталну црквену заједницу увек и обавезно са епископом на челу, и увек једну и јединствену у дотичном месту. Када су у III веку настале парохије (енорије) као делови једне локалне Цркве, оне су остале онтолошки зависне од свога епископа, од епископалне Цркве, због чега се од тада само једна Црква у дотичном месту зове Саборна или Катедрална Црква са епископом на челу, догматска и канонска, то јест, стална и непроменљива, литургијска (евхаристијска) структура Царства Божијег. У старим текстовима се поистовећује Литургија и парохија (Епископална црквена заједница). У крајњој линији, на челу сваке парохије је епископ без кога свештеник, парох, не може ни служити Свету литургију.

Сама реч Црква (ἐκκλησία) означава: од Бога сазвано сабрање верних и њихов одзив на тај Божији позив доласком на богозвани скуп око Христа, на чијем месту и у чијем облику предстоји том скупу епископ као жива икона Христа. Епископ тек као архијереј, као литург јесте предстојатељ и глава Цркве, јер као литург возглављује литургишу парикију што начелствује у служби (Литургији).¹

Ово откривење тајне Цркве на Светој литургији јесте основна претпоставка сваког дела и рада и служења у Цркви. Црква је пре све-

га Литургија, црквена заједница окупљена на Литургији са епископом на челу и презвитерима и ђаконима око њега (макар и била подељена на парохије али битно неодељива од епископа). Литургијски живот Цркве је извор и центар и срж свецелог живота Цркве, епископије, парохије. Верници остају стално позвани и увек изнова позивани на Сабор који се никада не разилази. Мада се и разилазе телима они остају позвани и призвани у заједницу тела Христовог коју конкретно остварују и пројављују када се у Литургији окупе и са Христом се међусобно сједињују на најтежнији начин. А када се после Литургије разилазе, верни се опет и поново враћају ту, на Сабор и сабрање, као предокус Царства Божијег, као есхатолошку заједницу остваривану благодаћу Господа Исуса Христа, љубављу Бога Оца и заједницом Духа Светога (2 Кор 13,13).

При нашем учешћу и причешћу у Светој литургији не треба тај чин да сводимо само на мисао да је потребно да добијемо сваки у себе једну Светињу, већ као истинску и живу заједницу светих у једноме Светоме Господу, као заједницу светих у

Светим тајнама и међусобно у Христу. Сам свештеник не може да служи Свету литургију ако нема тела верних око себе, ако нема заједницу народа Божијег, јер је Литургија Саборно дело, а не приватна или лична ствар свештеника или појединца.

Све што радимо за наше вернике (парохијане) треба да радимо не да би их „придобили“, него зато да их укључимо у црквени живот. Свака наша делатност треба да буде усмерена ка једном циљу: ка живом и активном учествовању у Служби Бо-

жијој са браћом својом, учешћу и причешћу у Вечери Господњој, јер без тога нема живота вечног. Сав остали богослужбени и светотајински живот наше парохије треба да је подређен Светој литургији, да ка њој води и у њу уводи вернике јер је тако установљено од апостола и отаца. Свака Света литургија је Пасха Господња којом се обухвата и сједињује све што је на небу и на земљи, сва бића и сви људи, сво време и сва вечност.

Излазећи са Свете литургије, ми се враћамо нашем свакодневном животу и раду, али је наш хришћански позив и задатак да сав наш остали, ванлитургијски живот, ускладимо са оним што смо у Светој литургији видели, доживели и окусили. То ће онда бити наше право и истинско сведочење о виђеноме и доживљеноме. „Окусите и видите како је благ Господ“ (Пс 34,9; 1Пт 2,3) - то је стални литургијски али и катихетски позив и призив Цркве свету и људима око нас. Света литургија искуствено сведочи: „Виде-смо светлост истиниту, примисмо Духа небескога“. Стога је мукотрпни пут Православне цркве кроз историју, у целини и у свакој парохији био пут литургијски, пут сталног доживљавања и сведочења смрти и васкрсења Богочовека.

Веровати у Христа и живети у Христу јесте доживљај истинитог и вечног спасења, то јест, коначно налажење животног смисла. А када у нама заживи брига о спасењу и о Христу Спаситељу, онда ће и сам Господ са нама поделити свој благословени Хлеб, као са Луком и Клеопом, и срца наша испунити васкрсном радошћу и пастирском, мисионарском ревношћу.

Постоји још један важан моме-нат на који треба указати када гово-римо о служењу Свете литургије коју врши парох, то јест свештеник. Појава и установљење парохија као засебних евхаристијских сабрања у окриљу епархије, створила је у све-сти Цркве проблем очувања једне Евхаристије која је под епископом и поред постојања парохија. Покушај ране Цркве да понуди решење тог проблема осликава се у пракси која је постала позната под именом fermentum. Та пракса је била задржана у слању честица Свете евхаристије коју је свршавао епископ, онима ко-ји нису могли да учествују у њој, и, углавном, оним скуповима - парохијама чију су Евхаристију служили

презвитери. Очигледно је да је за рану Цркву fermentum представљао нешто више него само симбол јединства: представљао је израз неопходне и суштинске потребе. Његово потпуно оправдање налази се само у убеђењу Цркве да Евхаристију независно од оне једне Евхаристије, коју служи епископ није могуће замислити, те да је, према томе, парохијска Евхаристија коју служи презвитер, имала на неки начин потребу за присуством епископа у њој. И до данас као апсолутно неопходан моме-нат презвитерске Литургије, задржано је помињање епископа, и то у најзначајнијем тренутку анафоре (узношења). То указује на значај праксе која има циљ да парохијску презвитерску Евхаристију учини органски и неодвојиво зависном од једне епископске Евхаристије, кроз коју се Црква, настањена у том месту, сједињује у једно тело. Исто тако, када говоримо о антими-нсу, ка-

жемо да је основни значај антими-на у присуству светих моштију на Жртвенику, нарочито у случајевима када није претходило освећење молитвеног дома. Али, ипак је антими-нс, који носи потпис епископа служио и као живи израз потребе да је свакој неепископској Евхаристији унапред била потребна дозвола од Епископа.²

УЛОГА ХРИШЋАНА У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ

У време секуларизације и бого-отпадништва улогу хришћана најбоље је изразио свети Атанасије Велики говорећи: „Да ми хришћани „не служимо времену него Господу“. А о јединству (у парохији) сведочи нам сам Господ: „Да сви једно буду, као Ти, Оче, што си у мени, и ја у Теби, да и они у нама једно буду, да свет верује да си ме Ти послао“ (Јн 17,21). Ова молитва Господа Исуса Христа успоставља међузависност

између јединства хришћана и њиховог сведочења у свету: да би свет поверовао, верни Господа Исуса Христа морају да показују своје јединство у Богу и да призивају своју браћу на учешће у том јединству.

Не желећи ништа без Христа, хришћани имају све у Њему и кроз Њега. Он нам се даје и у Њему се сви испуњавамо, тако да без Њега нема ни Богољубља ни Човекољубља. Уморни и натоварени гресима многим, никада се сами не можемо одморити ни ослободити без свемогућег дејства Христове љубави којом нас Он одмара. Вера (православна) је увек спасоносна и свемоћна. Покреће и подиже човека из сваке немоћи и несигурности. Исцељује сваку сумњу и разрешава од сваког незнања. Хришћани треба да унесу Христа у животе других људи, али не многим речима већ делима праштања, љубави и смирења. Морамо се чувати празнословља јер је у Јеванђењу речено: „А ја вам кажем да ће за сваку празну реч коју кажу људи дати одговор у дан Суда“ (Мт 12,36). Речима се изражава и чини добро, лепота и мудрост. Али, речју се добро руши. Савремени свет је заражен „празнословљем“ (новине, РТВ, књиге, школство) које се у коначном исходу увек показују као лаж. Хришћанство сматра дар речи вишњим, истински Божанским даром које је Бог дао човеку. Очишћењем и обновом речи у њеној првобитној сили започиње очишћење и обнова целокупног живота човека. Треба мерити сваку реч, не критеријумом предострожности и користи, већ критеријумом правде, добра и истине. Када би вера и радост биле присутни у сваком нашем разговору, у нашој рационалној свакодневници онда би већ сада и овде почело то Тајанствено Преображавање света и живота. Царство Божије долази сваки пут у сили, светлости и победи када свако од нас изнесе то Царство Божије из храма и њиме почне да живи у свом животу. Апостол саветује да се старамо о сили речи: „будите спремни на одговор свакоме који тражи од вас разлог ваше наде“ (1Пет 3,15). Стога смо дужни да се брижљиво старамо да „реч Христова обитава у нама богато“ (Кол 3,16).

Хришћани имају све у Христу, а пре свега, смирење и мир који Господ даје својим ученицима јер је мир есхатолошког смисла. Хришћанско смирење је укорено у сазнању и осећању бесконачне ду-

бине живота. То је смирење које долази од духовне мудрости, од Богопознања. Пали човек има сталну потребу за гордошћу, да прикрије своје недостатке. Људима истинског добра, истинске мудрости и истинског живота гордост уопште није потребна јер они нема шта да кривају. Христос говори: „Научите се од Мене, јер сам смирен срцем“. Да би Господ ушао и у наше срце, морамо га очистити и спремити да постане Храм Божији, место присуства Божијег, место светлости Божије љубави и њене свепобедне силе.

Научити се од Господа, значи поћи за њим. А ко крене за Господом, мора се одрећи себе и узети крст свој (Мк 9,34). Први смисао крста је смисао Његовог суда над злом, то јест над лажним добром у чијем руху зло непрестано појављује у овом свету. На крст увек морамо гледати као на избор. Избор од кога зависи све у свету а без кога је све у свету - победа зла и таме.

Древни хришћани нису своју веру називали религијом већ благом, добром вешћу, а свој задатак у овом свету су схватили првенствено као објаву и ширење те благе вести. Они су веровали и знали да васкрсење Христово није само догађај из прошлости кога се сећамо већ да је оно живи извор Силе и Преображења свецелог живота. И то што су слушали на ухо, проповедали су са кровова. Животни подвиг спасења за њих подразумевао је љубав према другоме, благодарност Богу за милост и човекољубље према сваком грешнику и према читавом грешном роду људском, за који је Син Божији и дошао у свет и пострадао и васкрсао. Сведочење о томе јесте и наша прва и свагдашња мисија у свету и у овом модерном времену које нам је Господ дао за спасење.³ Непрестано се молећи да ми верујемо, осећамо и знамо да Христос Бог наш неће нас напустити. Јер, по речи апостола: „Знамо коме веровасмо и уверени смо да је Он кадар и моћан залог верности наше сачувати за онај Дан“ (2 Тим 1,8-12), то јест за есхатолошки Дан Царства Небеског, а то је незалазни дан Христове и наше у Њему вечности.

Наше сведочење о Христу и Његовој Цркви треба да је сведочење из љубави и о љубави јер се ученици Христови препознају по међусобној љубави (Јн 13,34-35). Христос није оставио својим ученицима неко учење о индивидуалном спасењу већ

нову заповест да „љубе један другог“. Наше сведочење извире из нашег новог бића и новог живота у телу Христовом, благодаћу Духа Утешитеља, и зато је то сведочење о ономе „што чусмо и видесмо, што наше руке опипаше“ (1Јн 1,1). Треба посебно скренути пажњу на потребу пуног богослужбеног живота свакога ко је крштен, ко је учлањен у Цркву Христову.

Главни полазни метод делања и мисионарења свих правих хришћана који су постали „царско свештенство“ био је покајање. Оно је свеживотни подвиг сталне верности Христу и његовом Јеванђељу, духовна жалост и страдање са плачем, умирање и васкрсавање. Али, баш зато, оно даје праву и вечну радост и свету живот у љубави Христовој. А са том љубављу и са том радошћу не може се упоредити никаква радост овог пролазног света. Зато прибегнимо Христу покајањем и живом вером јер Он је Једини Бог наш и једини Спаситељ. Сви светитељи Божији сведоче нам да је милост и љубав Христова већа и моћнија од свих наших грехова.⁴

Хришћански живот је, по речима св. Теофана Затворника, пут ка спасењу на коме се, како сам Господ каже, Царство Божије са напором узима и задобијају га искључиво подвижници (Мт 11,12). За хришћанина, Бог није идеја коју треба разумети, него је личност с којом се треба срести, јер „Ја сам у своме Оцу и ви у Мени и Ја у вама“ (Јн 14,20). Освећење и спасење сваке личности није посао само епископа и презвитера, но читаве заједнице, парохије - сви су позвани да пруже подршку пастирима, свако према своме призиву и свом благодатном дару. Сви хришћани су обавезни да испуњавају Христове заповести, да ходе путем ка обожењу, путем који јесте усхођење човеково од образа до подобија Божијег. Апостол Павле јасно говори: „Јер који год се у Христа крстисте у Христа се обукосте“.

Љубав према Богу хришћани пројављују свуда и на сваком месту, а њихов дом и њихова породица треба да буду пример честитости, добротe и љубави. Породица је домаћа Црква. Домаћа Црква је остваривање своје вере у породици. То значи - живети по Христовим законима, чувати узајамну верност, волети се међусобно и васпитавати добро децу. Чак и ако је међу својима и један верујући, и у том случају може једног

дана ту своју породицу узети до домаће Цркве. Памтимо да верујућем ништа није немогуће: „Све могу у Господу који ми моћ даје“, рекао је апостол. Хришћански домови првих времена били су као неке мале Божије Цркве у којима је провејавао Дух молитве, верности и љубави. Породица би требала бити камен темељац свега друштвеног живота, она сама се мора поново утемељивати и враћати својој суштини тј. литургијској црквености и православној духовности. Заснивање породичног васпитања треба да буде на страху Божијем и мудрости, поновно уцрковљење породице кроз врлину молитве и поста, покајања и Светог причешћа.

УЛОГА ПАСТИРА (СВЕШТЕНИКА)

Пастирска служба у Новом завету има мисионарски карактер: „да се проповеда Јеванђеље свакој твари под небом“ (Мк 16,15). Али то је литургијска служба са есхатолошким димензијама, јер врши благодатно освећење човека и све приро-

де Духом Светим. Уводи Царство Божије у овај свет, а овај свет и век приопштава ономе есхатолошком веку, Будућем Царству Небеском. Зато су пастири у Новом завету, колико мисионари, толико још више литурзи.⁵

Улога свештеника не сме бити саопштавање пролазних ставова, него је сведочење долазеће вечности у њеној историјској и есхатолошкој перспективи, стварно увођење у пуноћу живота у заједници. Јеванђељска стварност је увек показивање стварног смисла живота који се састоји у сигурности и могућности спасења за све и свакога. Пастир зна да „вером ходимо а не гледањем“ (2 Кор 5,7), он сведочи дело победе живота над смрћу, остварено „једном за свагда“ (Рим 6,10), а које се дарује онима који га добровољно примају.

Правило јеванђељске проповеди увек је исто: „Не проповедамо себе, него Христа Исуса Господа, а себе као слуге ваше Исуса ради“ (2 Кор 4,5). Служба речи мора носити у се-

би стално одговорност на делу. Пастир увек саопштава радост будућег века, у стварности садашњег чекања да дође и да се испуни оно што се већ догађа. Чекајући неискриву радост, предочувамо оно што „око не виде и ухо не чу, и у срце човеково не дође“ (1 Кор 2,9), тј. истину вере и стварност спасења силом и славом васкрсења Христовог.

Пастир је увек дужан да убеђује и уводи у богопознање, увек сведочећи само истину у љубави. Он прима и по-

знаје истину, верује Христовим речима „Ја сам пут, истина и живот“ (Јн 14,6) и слободан је од сваког незнања и свих страхова, а по сили Христовог обећања: „Познаћете истину и истина ће вас ослободити“ (Јн 8,32). Ово почиње спремношћу да се „одрекне себе и узме крст свој и иде за Христом“ (Мт 16,25).

Апостол Павле говори: „Сваки који призове име Господње биће спасен. Како ће призвати Онога за кога не чуше? А како ће чути без проповедника? А како ће проповедати ако не буду послани?... Тако вера бива од проповеди, а проповед од речи Божије“ (Рим 10,13-17). Сведочанство пастира представља стални позив свакоме човеку на покајање, знајући да Бог никада не напушта човека него му излази у сусрет као отац.

Он се непрестано усавршава увек знајући да сведочи Христа Спаситеља апостолском сигурношћу да „нема другог Имена под небом датог људима којим бисмо се могли спасти“ (Дап 4,12), сведочи увек „нову науку“ (Дап 17,19) и једини „прави пут који води у живот“ (Дап 24,14). Знајући вером да је „Христос исти јуче и данас и у векове“ (Јевр 13,8) ми памтимо Његово обећање и испуњење да је Он са нама „у све дане до свршетка века“ (Мт 28,20). Проповед у себи садржи јасно саопштење о Ономе који је увек „једино ново под сунцем“. Ту се, у Њему, садржи сва тајна Бога и тајна човека. Морамо се увек уздати у љубав Божију, која награђује сваки труд, не заборављајући при том светоотачку опомену да „добро које није учињено на добар начин и није добро“. Апостол Јаков закључује: „Побожност чиста и непорочна пред Богом и Оцем јесте ова: посећивати сироте и удовице у невољи њиховој и чувати себе неопогањена од света“ (Јак 1,27).

Свети Григорије Богослов говори о црквеном пастиру и богослову: „Треба најпре себе очистити, па онда друге очишћавати, најпре себе оумудрити (умудрити) па онда друге умудривати, најпре сам постати светлост, па онда друге просвећивати, најпре се сам приближити Богу, па онда друге приводити Њему, најпре сам постати светим, па онда друге освећивати“ (Слово 2,71 PG 35,480).

За свете оце Источне цркве, богословље је у ствари врхунац подвижничког и посебно молитвеног жи-

вота. Отуда је позната древна аскетска изрека: „Ако си богослов - ти се истински молиш, и ако се истински молиш - ти си богослов“. Од хришћанских свештеника се не очекује да проповедају своје приватне ставове, а поготову не са амвона. Они су призвани и рукоположени у Цркви да проповедају Реч Божију. Пастир доказује и показује оно што Црква Христова садржи у себи: вечну истину и вечни живот у Христу.

Ова наша мисија благовешћења спасења савременом човеку и свету, може бити успешна и уверљива, само ако потиче заиста из нашег хришћанског срца, из нашег сопственог искуства спасења у Христу. Сваки свештеник и мисионар и пастир осећа најпре да је он тај за којег је Христос пострадао, „да је он први грешник“ (1Тим 1,15), коме је потребно спасење и радост новог живота, па онда из тог искуства и сазнања спасења у Христу полази даље у свом пастирском свештеном служењу и мисији.

Свештеник добро зна какве су слабости људске природе и зато као истински пастир поистовећује себе са сваком личношћу из своје пастве, идентификује се са сваким слабим људским бићем, састрадалном љубављу помаже другоме уз помоћ свесилне благодати Божије, да се грешник извуче из свога зла и из окова греха, да као дете Божије окуси радост спасења Христовог и крене путем новог и светог живота у Духу Светоме.⁶

Као пастири Цркве Христове и православне знамо и осећамо да нисмо достојни свога звања и не чинимо ни издалека све што би требало како би се испунили недостаци на Телу Христовом, то јест на живој заједници верних као стада Божијег, али знамо да „ако и падамо ипак не отпадамо од Господа јер Он је Бог наш од утробе матере наше“ - Цркве православне у којој је Христос Глава и Архијереј и Архипастир, а ми смо сви у односу на Њега стадо и паства Његова. Он је главни циљ нашега пута и сврха и садржај наше пастирске делатности.

Добро је да свештеник буде упућен и у друге области живота, нарочито у културни и политички живот, али његови парохијани очекују од њега пастирски суд о свему томе.⁷

Од свештеника се очекује да буде смирен. Како човек постаје смирен? Размишљањем о Христу, Божанској оваплоћеној смиренисти

који је рекао: „Научите се од мене, јер ја сам кротак и смирен у срцу“. Учи се тако ако се све мери Христом, ако се за све обраћамо Њему. Јер, без Христа је права смиреност немогућа.

У проповедању морамо се подсетити речи Божије пророку Језекиљу: „Сине човечији... кад речем безбожнику: погинућеш, а ти га не опоменеш... да би га сачувао у животу, онај ће безбожник погинути са својих безакоња; али ћу крв његову искати из твојих руку. А кад ти опоменеш безбожника, а он се и не врати од безбожности своје, и са злога пута својега, он ће погинути с безакоња својега, а ти ћеш сачувати душу своју“.

Код светих отаца Цркве сведочење лично, мученичко јесте главни и једини метод њиховог рада и служења Цркви, оно што сами не живимо, не можемо ни проповедати. А апостол Павле, иако никада није одступио од свог боговиђења и богопознања ипак је „свима био све, да како год неке спасе...“ (1Кор 9,19-22). Најважније је да свештеник, докле год упућује у побожност поверено му стадо, никада не сме заборавити речи молитве приликом рукоположења: „Божанска благодат увек лечи немоћи и недостатке допуњује“.

СВЕДОЧЕЊЕ КАО МЕТОД ЦРКВЕ

Сведочење као метод Цркве је пројављивање нашег истинског идентитета, нашег новог бића и живота у Христу и Христа у нама (Гал 2,20). То је сведочење и благовештење долазећег Царства Божијег. Оно је увек праћено и апокалиптичким стварностима. Дух Свети чини метод нашег сведочења увек новим и обновитељским, увек духовним, спасоносним, преображајним, те је зато Христос и рекао апостолима: „Примићете Силу доласком Духа Светога на вас и бићете ми сведоци у Јерусалиму и до краја земље“ (Дап 1,8).

Јединство првих хришћана је извирало из једне и јединствене ехаристијске заједнице која се свршавала на сабрању црквеног народа који у Духу Светом образује собом Тело Христово. У то јединство, верујући су били позвани већ кроз

Сјасишћел с ајосџолима, фреска манастира Грачанице, 1321.

„Свето Крштење и исповедање једне исте вере“ (Еф 4,4-5) коју су исповедали у време крштавања и коју опет исповедају сваки пут када Црква савршава тајну Божанске Евхаристије. То је заједница и јединство помесне Цркве у „једном Телу и једном Духу“ пошто је „један Господ, једна вера, једно крштење“ (Еф 4,4).

То је био период када се Јеванђеље проповедало животом, а Црква утврђивала крвљу и мучеништвом. Њихов живот и одрицање од свега материјалног састајали су се у изграђивању заједништва и заједнице за коју нас је Бог створио и ради које је Христос и дошао у свет „да расејану децу Божију сабере у једно“ (Јн 11,52), да од свих састави „једно Тело“ - Тело Христово, то јест Цркву као заједницу Бога и људи у Духу Светоме.

Писац Дела апостолских сведочи: „И сваки дан бејаху истрајно и једнодушно у храму и ломећи хлеб по домовима, примаху храну са радошћу и у простоти срца. Хвалећи Бога, и бијаху омиљени код цијелог народа. А Господ сваки дан додаваше Цркви оне који се спасаваху“ (Дап 2,46-47). Потребно је обновити у нама самима овакав начин литургијског и ехаристијског живљења и

деловања. Онда ће и наше сведочење бити увек обнављано тим нашим искуством и увек верно живом предању литургијског живота Цркве. А наше предање говори нам да је човек створен за Евхаристију, за чисту љубав Божију, зато да твори вољу Божију и признаје Бога као садржај свога истинитог живота, као одговор на сва човекова питања, као крајњи смисао свих његових жеља, као испуњење свеколике његове моћи и жеђи за љубављу.⁸ Свето причешће даје нам се најпре ради отпуштања грехова и зато представља свету тајну измирења коју је савршио Христос својом жртвом и које се вечно дарује онима

што у Њега верују. Свето причешће је основна и суштинска храна хришћанинова која оснажује његов духовни живот, исцељује његове болести, утврђује његову веру и оспособљава га да у овоме свету води уистину хришћански живот. Најзад, Свето причешће је „залог вечног живота“, предосећање радости, мира и пуноће Царства Божијег, предокушање његове светлости. Причешћивати се Крвљу и Телом Христовим значи и учествовати у Христовим страдањима, изражавати своју спремност да прихватимо Његов „животни пут“. Свето причешће даје ми се лично да би ме преобразило као заједницу љубави.⁹ Тим заједничким учешћем у приношењу евхаристијске жртве и Светом причешћу обједињени смо у молитви једним срцем и једном душом и осећамо да је наша помесна Црква као једна породица, освећена Божанском силом Духа Светога.

Где је Дух Свети, ту је и слобода. А по хришћанском схватању, бити слободан, то јест победити смрт, може једино ако се одрекне себе и жртвује се за другог и то не зато што ће он на тај начин постати бесмртан

НАПОМЕНЕ

- 1 А. Јевтић, *Литургијски живот - срж хришћанског живота*, у: Бог отаца наших, Манастир Хиландар 2000, 326.
- 2 Ј. Зизиулас, *Јединство Цркве у Светој Евхаристији и у Њеној уједињености*, Беседа, Нови Сад 1997, 237.
- 3 А. Јевтић, *Савремена мисија Цркве и њених посленика*, у: Бог отаца наших, 349.
- 4 А. Јевтић, *Беседе и речи*, Братство св. Симеона Мироточивог, Требиње - Врњци 2003, 18.

Слава Сјаре крађујевачке цркве 2004.

и слободан, него зато што на тај начин изражава веру у будуће Царство Божије, у коме ће, када оно дође, бесмртно и слободно живети.

На крају сетимо се речи св. Јована Златоустог: „У Цркви је потребно живети као у једном дому (породици) а суза је достојно наше садашње стање... тако смо далеко отишли једни од других заборавивши да треба да будемо једно тело...“ Евхаристија треба да буде центар нашег живота, те зато свако од нас треба да дозволи да до његовог срца поново допру речи св. Василија Великог: „А све нас који се од једног Хлеба и Чаше причешћујемо да сјединиш једне са другима у заједницу једног Духа Светога, и учиниш да се нико од нас не причести Светим Телом и Крвљу Христа твога на суд или на осуду, него да обретоно милост и благодат са свима светима који ти од памтивека угодише...“

Кад Христос дође да нам суди, шта ће бити мерило Његовог суда - Љубав, и то конкретна и лична љубав према сваком људском бићу. Хришћанска љубав је могућност да се види Христос у сваком ближњем. Она превазилази овај свет, она је

зрак објављивања Царства Божијег. Истинита мисија Цркве је у томе да подсећа човека на ову личну љубав и призивање, да љубављу испуни грешни свет.

„Ево долазим ускоро“ (Отк 22,7), сазнајемо из Откривења. „У тај дан сви ће угледати Сина Човечијег где иде на облацима са силом и славом великом“ (Мк 13,26). Треба запамтити да за Бога не постоји време и да је пред Њим „један дан као хиљада година и хиљада година као један дан“ (2Пет 3,8). Он ће доћи брзо, зато што ће неодложно доћи - ништа неће зауставити Његове непроменљиве одлуке и обећања. Дух и Невеста, то јест Црква Христова позивају свакога да дође и као дар слободе захвати воду живота, како би се удостојио да постане грађанин Небеског Јерусалима. А парохија свака да буде као породица, имајући стално на уму речи св. апостола Павла: „Зато браћо моја мила, будите чврсти, непоколебљиви, напредујте непрестано у делу Господњем, знајући да труд ваш није узалуд у Господу“ (1Кор 15,58). ■

Милић Марковић, јереј

- 5 А. Јевтић, *Лик љасија у библијској и свештојачкој мисли*, у: Бог отаца наших, 360.
- 6 А. Јевтић, *Савремена мисија Цркве и њених посленика*, у: Бог отаца наших, 349.
- 7 Кипријан Керн, *Пасхирско богословље*, Братство св. Симеона Мироточивог, Врњачка Бања 2003, 103.
- 8 А. Шмеман, *Литургија и живот*, Цетиње 1992, 157.
- 9 Исто, 186.

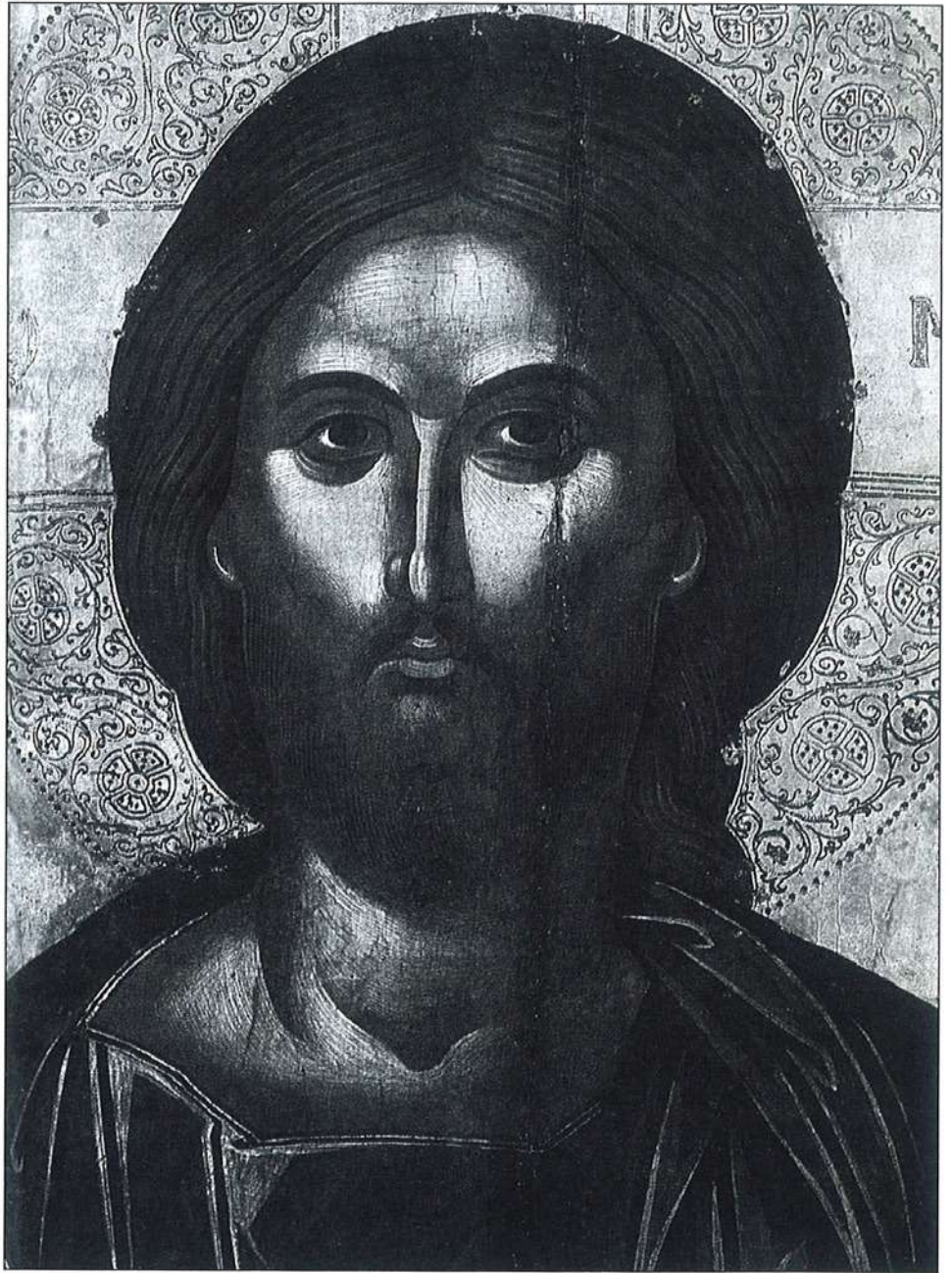
О ИДЕЊУ ЗА ХРИСТОМ И НОШЕЊУ КРСТА - НА ПРИМЕРУ СВЕШТЕНИЧКЕ СЛУЖБЕ

Рад се односи на искуства која хришћанин, односно свештеник данашњице, има у савременом свету идући за Оним који није од овога света

Позвати данас некога да иде за Христом и следствено томе прихвати Крст, и уопште, поседовати смелост да се некеме пристojно препоручи на разматрање, а камоли усвајање и прихватање одређених назора о свету и човеку, који претендују да реше неке елементарне проблеме, односно егзистенцијалне проблеме људи свих епоха, представља најблаже речено смелост, ако не и само крсно сведочење. Смелост, због тога што искуство живота у данашњем времену представља одсуство сваког ауторитета и критеријума у одређивању система вредности. Ако и можемо говорити о неком критеријуму, онда је то стандардни начин живота, у односу на који ће се сви други показати као алтернативни. Тај стандардни начин живота још можемо назвати и општим, глобалним, универзалним или светским.

У свакодневном говору чујемо епитет - „нормалан“ начин живота. Управо ту и наилазимо на кључно питање: да ли је универзалан начин живота који препознајемо у свету заиста нормалан, одговарајући, природан и својствен човековом духу и назначењу. Уколико јесте, свако скретање са тог пута није ништа друго до бесмислено излагање напорима човекове слободе, која трага за оним што је у основи већ дато. Ако, пак, стандардни начин живота не открива истинити пут и смисао човековог живота, тада је алтернатива, условно речено, оправдана, штавише неопходна у духовном смислу, као нешто што омогућава оријентацију, идентитет и истинско опредељење човековог бића.

Хришћанство јесте алтернатива, управо зато што позива на корениту промену, не само схватања и ставова према животу, већ и самог начи-

на живота у најелементарнијем смислу. У Св. Писму се много говори о тзв. духу времена, светском начину живота (то је оно што овде називамо глобалним концептом). Св. Писмо сведочи да је тај „дух времена“

често тако моћан да му већина људи робује, немајући снаге да се супростави духу и менталитету свога времена, то јест владајућим схватањима друштва и времена у коме живе и ту се тај светски начин живота по-

сматра и дефинише као вишеструко погубан за човека. Хришћанство је позив човеку на немирење са тим и таквим животом. Тежак живот, страдање и бол, рађање и отхрањивање себе и своје деце у мукама и бригама, непријатељски однос човека према природи и према другом човеку, немогућност познања Бога и живота истине - све су то показатељи ненормалности природног начина живота људи и његове несвојствености тежњама људског духа. Најзад, ту је и смрт као „последњи непријатељ“, како се назива у Св. Писму.

Секуларистичка култура савременог доба настрана је по томе што је то први период у историји човечанства који је успео да помири људе са смрћу; да људи живе као да никада неће умрети или као да је сопствена смрт и смрт мојих вољених нешто што је нормално и прихватљиво. Насупрот томе, основна истина хришћанства је спасење, спасење од смрти, као и од свих, горе поменутих, последица смртности укључујући ту и болести, глад, умор, тугу, несрећу, слабост, незнање, пометњу и тако даље.

Међутим, хришћанство себе открива као једини поглед на свет који садржи убеђење о неизбежности свог сопственог историјског пораза. Хришћанство је објавило једну од најмрачнијих есхатологија; оно је упозорило да ће на крају крајева „сили зла бити дано да се бије са светима и да их победи“ (Откр 13,7). Еванђеље обећава да врата адова неће савладати Цркву, да је Црква непобедива, али „непобедиво“ не значи нужно „победоносно“. У перспективи земаљске историје - не светска победа Еванђеља, него светска победа Антихриста... Господ Исус Христос још од самог почетка говорио је својим ученицима да ће имати невоља у овом свету, да ће бити гоњени и злостављани, клеветани па и убијани од људи овога света и то управо зато што су Његови ученици и следбеници (Јн 15, 18-26; 16, 20-33).

Христос није скривао од својих следбеника шта их очекује у свету, није им обећавао руже и венце, то јест награде и положаје, као што су то радили и раде друге људске вође у историји човечанства. Он им је јасно предочавао сву тежину хришћанског крстоносног пута кроз историју и временски живот у овом свету: „Заиста, заиста вам кажем да

ћете ви заплакати и заридати, а свет ће се радовати; и ви ћете жалосни бити, али ће се жалост ваша окренути на радост“ (Јн 16,20).¹ Хришћанство не налази своје остварење спасења од смрти и свих последица смртности у категоријама овог времена и простора. Хришћанство је вера у васкрсење мртвих и живот будућег века. А хришћански живот је пројава и сведочење тог живота будућег века сада и овде у свету кроз Цркву, односно служење Свете литургије.

У Литургији се људи јављају у оним службама какве ће имати у вечном животу. Стога је Литургија једино место на коме се људи у реалном смислу могу напајати животворним енергијама. Дакле, ради се о једном другачијем животу који почиње новим рођењем - Крштењем. Крштењем и ступањем у Цркву мења се идентитет човека. Човек је комуникативно и релационо биће, или како би рекли језиком Библије, сreteњско биће. Његов идентитет зависи управо од квалитета односа који заузима према Богу, према људима и према природи.

Поћи за Христом - подразумева лични, синовски однос човека према Богу, који он усваја Крштењем. Идентитет хришћана је Син Божији, који ће доћи, према чијем доласку су они и окренути и који одређује њихово биће. Гледано из угла

светског начина живота, хришћани су једно друштво лудих, јер везују свој идентитет за нешто што нигде не постоји. Идентитет човека, дакле, зависи од тих односа.

Према Богу то није више однос супротстављености и дистанцирања, већ однос братске љубави који се изражава кроз прихватање другог човека без суђења, селекције или искључивости. То је прихватање, не на основу његових природних квалитета, већ упркос непостојању тих квалитета. Према природи то више није потрошачки однос искоришћавања и исцрпљивања, нити пак борбе за опстанак и престиж, где човек идентификује себе као једну од врста. То је аскетски став слободе човека у односу на страсти, а страсти значе везаност човековог духа природним силама и нагонима. Сваки од ова три животна подвига реализује се једино кроз Литургију и литургијски живот Цркве. Ту човек ништа не чини сам својим ограниченим и деформисаним природним силама и способностима, већ помоћу божанске и животворне енергије назване благодат Светога Духа, која се тим путем и на тај начин дарује човеку.

Тада човек уместо природних дарова, користи и развија духовне дарове, а уместо природних енергија живи у пољу дејства божанских енергија. Тиме се постиже потпуна

слобода човековог бића у односу на природне везаности и ограничења, првенствено у односу на смртност и последице смртности. А највиши од животних квалитета постаје љубав и то љубав другачије природе од оне коју познаје свет. То је љубав која се, уместо фаталне привлачности, узнемирености и фасцинираности нечијом лепотом или добротом, преображава у љубав која значи жртву, понижење и страдање ради другог, дакле грађење себе и свог идентитета на доброти другог. Зато је хришћанство, са једне стране, позив човеку да уђе у радост и непролазну славу богосиновства, а са друге, да крене у неравноправну борбу против свог греха и изопачености своје природе, на христоподобни подвиг самоунижења, повезан са молитвом која иде до суза и крвавог зноја.

Ако су ово у неку руку и апстрактни термини, то је одатле што хришћански живот није довољно само описивати, него је неопходно и непосредно животно учешће. Вера хришћана, у правом смислу те речи, не значи убеђење или идеолошку сагласност, већ поверење или поверавање себе Богу Оцу. Потребно је истаћи то, да хришћанство није идеја, нити илузија, већ историјска реалност чије су истине безброј пута животно потврђене; такође и то, да се ради о тајни која није рационално или логички наметљива, већ присутна као енергија чије је окушање могуће једино духовним чулима.² Као такво, хришћанство је управо начин живота и оно је у свом изворном облику сачувано једино у литургијским службама Православне цркве.

Од самог свог почетка, хришћанство постоји као Црква, као једна заједница која се окупља недељом и води један нарочит начин живота. Треба рећи и да је сам апстрактни термин хришћанство настао много касније, а такође са њим повезано и схватање да је хришћанство нека доктрина, филозофски систем или морални кодекс.

Живети хришћански, значи живети Христом. Живети Христом значи живети Његовим Телом - Црквом. Према томе, хришћанског живота нема ван Цркве, јер ван Цркве нема Духа Светога, ни истинске вере, ни истинског живота (св. Киријан Картагински). Црквени живот је за човека једини истински живот. Без Цркве нема хришћанског

Прејоловање Педесетнице

живота и, слободно рецимо, живота уопште. Ко живи ван Цркве, тај је мртав и пре телесне смрти, јер будући да му Црква није животодавна мајка, није му ни Живи Бог - Отац. Ван Цркве, ван Евхаристије - све су лажни животи који човека воде, по св. Григорију Палами, у стварну и бескрајну духовну смрт: „вечну смрт бесмртне душе“ (Омилија 34).

Циљ црквеног живота није ни постизање психолошке равнотеже, ни морално савршенство, ни религијско избављење од света, већ „стицање Духа Светога“ (преподобни Серафим Саровски) - живи живот са Богом Живим и у Живом Богу. То је истовремено борба против „последњег непријатеља“ - смрти и ђавола. И зато је тако тешко живети хришћанским животом. Тешко је живети са Живим Богом јер је тај живот „небоземна“ драма. Некада је то рвање нашег праоца Јакова, некада грљење св. Јована Богослова, некада смирење псалмопојца Давида, некада ревновање св. апостола Петра...

Спасења, дакле, нема без Спаситеља, без причешћа Спаситељем

као хлебом живота: „Који једе Моје Тело и пије Моју Крв има живот вечни“ (Јн 6,54). Зато нас и опомиње Апостол љубави на неопходност црквеног живота у Христу: „Ко нема Сина Божијега, нема живота“ (Јн. 5,12) - и на путу пропасти је свако ко мисли да је могуће бити хришћанин, а не причешћивати се Христом. „Ако се само дотакнем хаљине Његове, оздравићу“ (Мт 9,21), говорила је крвоточива жена. А та хаљина је плава хаљина Христове човечанске природе. Његово Тело - лек обесмрћења и лек богооживљења којим се причешћујемо на Литургији. „Ходите, говори Христос, једите Моје Тело и пијте Моју Крв... не будите, дакле, само створени по образу Божијем, већ кроз Мене постаните богови и цареви, вечни и небески, у Мени се обукавши, у Мене, Цара и Бога“ (Омилија 56).

Али, без подвижничког живота, такође нема спасења и сам Господ каже да је немогуће спасти се без подвижништва: „А ако желиш ући у живот држи заповести“ (Мт 19,17). Шта је човеков живот него подвижничко „хватање за живот вечни, у

који смо позвани“ (1 Тим 6,12). А то хватање је увек и нужно напорно, јер Царство Небеско се на силу задобија и само га подвижници стичу (Мт 11,12) и због тога што кроз страдање човек једино постаје способан да превазиђе ограничења природе која су му дата. Јер, ко се не подвизава, не креће, идући по житејском мору палости и смртности, тај тоне у њега и дави се у адском понору световности. Подвижнички и светотајински живот Цркве су један пут ка Христу и непредањски је раздвајати оно што је нераздвојиво оглушујући се о упозорење св. апостола Павла да онај „који не ради (ко се не подвизава из немара) нека и не једе (нека не приступа Светом причешћу)“ (2 Сол 3,10). Подвижништвом се човек припрема за Свете Тајне, а Свете Тајне претварају подвижништво у непрекидну животну Литургију - причешћивање врлинама и богопознањем.³

Пошто је такав начин живота услов за припадање Цркви и тражи се од свих чланова њеног Тела без обзира на њихове социјалне, културне, интелектуалне или било које друге квалификације, читава Црква је лаос. Народ Божији и свако ко је у њој, првенствено лаик, то јест члан Тела, делатни учесник је у животу целине. Али, и унутар лаоса Цркве постоји поредак богослужбених звања установљен од самога Бога ради уређења живота црквеног Тела, ради очувања његовог јединства, зарад његове верности божанском назначењу. Главно богослужбено звање јесте свештеничко (клир), које постоји и делује кроз три основне службе: епископску, свештеничку и ђаконску и које продужава у Цркви свештеничку службу самога Христа у њена три вида: свештенослужитељску службу (Христос је Првосвештеник који је принео себе на жртву своме Оцу за спасење свих), вероучитељску (Христос је Учитељ који нас учи заповестима Новог живота) и на крају, пастирску (Христос је Добри Пастир који зна своје овце и сваку зове по имену). Ради верности православној еклисиологији, подсетимо се да пуноћа свештенства припада епископу који је глава Цркве. Он дели своје свештеничке дужности са свештеницима које рукополаже да би му били помоћници у управљању Црквом као главе посебних сабрања верних или парохија. Епископу и свештеницима помажу ђакони који

немају светотајинску власт (да врше Свете Тајне), али чија је улога да одржавају живо јединство између јерархије и народа.

Парохија - Божија Црква која привремено борави на земљи као део потпуне црквене заједнице, онтолошки је зависна од свог епископа и на челу свог сабрања има свештеника који је дужан да сведочи нови начин живота заједнице испред које стоји и да у њој чува „Реч Истине“ која му је од Бога поверена.

Сасвим је сигурно да ће квасац за оживљавање црквеног живота парохије бити лични пример живота, како пастира, тако и његове породице као и непрестани однос са паством, посебно младим људима у Цркви који су по правилу увек отворенији за контакт и искрени боготражитељи. Међутим, главни проблем на који свештеници наилазе у свом пастирском раду је проблем идентификације парохијана као црквених људи. Већина људи која прима свештеника, управо на томе и заснива доживљај себе као православних хришћана, односно, на верности светоме кога прославља, а шта је често и једини повод за одлазак у храм, не и на Свету литургију. Највећа трагедија јесте у томе што већина нема ни потребу за нечим вишим од тога и што је задовољна начином живота који води, библијским речником речено, не осећају да се налазе у страниој земљи, већ им је ту пријатно и добро. За већину најдужи пост је недеља дана, јер не желе да претерују и „верују умерено“. Причешће се доживљава као годишња обавеза и приватно право после неколико дана поста, а не као услов припадања Цркви.

Норма која сваког понаособ препоручује причешћу је његова лична процена о исправности сопственог живота, а на Свету тајну покајања гледа се као на новотарију. Те и сличне појаве присутне су поготово у време поста. Било је људи који себе сматрају православнима, а који су били згранути када су видели да се у цркви на свакодневним богослужењима раде велике метаније.

Још један велики проблем, који можда на очит начин представља крсну димензију свештеничке службе, је и тај што се свештеник налази у ситуацији да егзистенција њега и његове породице зависи управо од људи са таквим доживљајем вере, па је у одређеним случајевима приморан да затвара очи пред нецрквеним стварима присутним у обичајима народа. Такође, не треба заборавити опасност од пада интезитета пастирске ревности, када материјална награда коју свештеник добија од верних постаје мерило његовог односа са паством, а вршење треба главни садржај свештеничке службе, што све нужно води доживљају свештеника као најамника, а сетимо се колика је разлика између најамника и пастира (Јн 10, 12-13).

Неопходно је вратити свест народу, посебно новообращеним људима, о томе да место свештеника, одатле и поштовање, у Цркви зависи од његове литургијске службе, а не треба које он на њихов захтев врши, које схваћене изоловано од литургијског живота воде доживљају свештеника као духовног сервиса коме се обраћамо по потреби, углавном када настану проблеми које он, неком молитвом (магијски) треба да реши. Примећује се и велико одушевљење православљем и духовношћу, побуђено углавном утицајем великих ауторитета православља (нпример Владета Јеротић), али и задржан стари (комунистички), резигнирани однос према свештенику - попу, што нас води једном од сада непознатом феномену: хришћанству без јерархије и Цркве. Тако да су, рецимо, зидови Гимназије у Лазаревцу украшени лепо урамљеним фотографијама наших средњевековних манастира, али је зато било немогуће да се Свети Сава прослави са учешћем свештеника који би пререзао славски колач и подсетио децу на главни садржај празника - Светосавски завет, који у себи садржи пуноћу православља, употпуњену лепотом и духовном непоновљивошћу живота српских светитеља,

без које нам, као народу, нема опстанка.

Шта нам дакле, као Цркви и народу, ваља чинити? У филму *Руљов* А. Тарковског, Теофан Грк Андреју Руљову одговара на питање како да се Русија одупре апокалипси татарске најезде: „Ми морамо да иконопишемо више икона него што ће варвари моћи да их униште“. То треба да буде и мото наше данашње светосавске одбране и обнове - умножавање црквеног стваралаштва и подвижништва: од српског свештенства и монаштва до српске породице. Испуњење апофатичког охрабрења које хришћанима последњих времена Духом Светим поручује преподобни Силуан Светогот

НАПОМЕНЕ

1. Владика Атанасије (Јевтић), *Живо предање у Цркви*, Врњачка Бања 1998, 144
2. Ивица Живковић, *Православно хришћанство алтернативни начин живљења*, Искон, II, Врање 1997, 46-48.

3. Матеј Арсенијевић, *Живети Христом у свету анти-цркве*, Црквени живот, I, Београд 2001, 4.

4. М. Арсенијевић, *Истио*, 5.

рац: „Држи ум свој у аду и не очајавај“ - као лозинке спасења у новом миленијуму и новом свету који је себе већ окарактерисао као постхришћански и антихришћански.

Наш задатак данас јесте управо живети Царством Небеским у свету који систематски и организовано пориче Небо и Вечност градећи утопијско хиљадугодишње царство на земљи. То значи живети храбро и трезвеноумно „у свету али не од света“. То пред овим црквеним покољењем можда отвара новокатакомбне и новомученичке перспективе. Али, не треба заборавити да, ако је овај свет замрзео Христа у првом миленијуму, мрзеће и Његове (Мт 24,9) у трећем миленијуму. Ако је гонио

Њега, гониће и Његове. То је рекао Живи Бог, а не ми. Међутим, ми том свету нећемо супротставити мржњу, већ црквену љубав, и не речи, већ црквени живот и сведочење, као што је рекао и свети Григорије Палама: „Речено је да се свакој речи може супротставити друга реч, али која реч се може супротставити животу?“ (Тријада I, 1,13). И заиста, шта и ко може да се супротстави животу Божијем, сили Божијој која преображава све? Вођен тим Животом, свети ђакон Авакум, пред мучеништво за Крст и слободу Христову испевава најбогословскију и најистинитију дефиницију српског живота: „Нема лепше вере од хришћанске, Срб је Христов, не боји се смрти“.⁴ ■

Марко Митић, јереј

ИСКУШЕЊА У ЖИВОТУ ПАСТИРА

„Ходите за Мном и учинићу вас ловцима људи“ - позива Спаситељ апостоле Петра и Андрију. „А они у тај час оставише мреже и одоше за Њим.“

Они остављају рибарске мреже, све што су имали, свој начин живота и крећу за Христом. Господ познаје њихова срца, пуна чистоте, вјере и љубави, која се покорављају вољи Божијој. Чисти као дјеца, они не сумњају, не провјеравају, већ слушају и испуњавају. Смирење и послушност према Божијој вољи испуњава и краси њихова срца. Смиреност и послушност наводи свети Јован Лествичник као основне врлине лествице која води Царству Небеском. Господ, како каже свети владика Николај, није за своје апостоле изабрао дванаест земаљских царева, властодржаца, који су могли декретом успоставити Јеванђеље Христово међу свим народима на земљи. Христос поштује слободу човјека и не намеће себе. За апостоле Он узима сиромашне рибаре, који су имали непроцењиво веће благо - чисто срце. Међу земаљским царевима влада разврат, похлепа, гор-

Јосифово искушење

дост, среброљубље и други гријеси, те чисто није могло и не може са нечистим. Апостоли и поред страдања од стране незнабожаца остају доследни Јеванђељу Христовом. Њи-

хова крв бива сјеме за нове хришћане, мученике и исповједнике вјере и тако до данашњих дана.

Примивши Духа Светога, апостоли су полагали руке на избране чланове Цркве и тако су предали пастирску службу епископима, свештеницима и ђаконима. Црква Христова од првих времена подвргнута је искушењима од стране нечастивог, највећег непријатеља рода људског. Најјаче оружје демона јесте лукавство, које је највише уперено против великих духовника, отаца, пастира Христовог стада, јер најжешћи напади и највеће борбе воде се око јаким утврђења. И самога Господа Исуса Христа ђаво се дрзнуо кушати. После четрдесет дана непрекидног бдења, поста и молитве Господ Исус огладне. Тада му приступи кушач и поче га кушати.

Прво кушање ђаво управља на изгладњело тијело Спаситеља и зато му рече: „Ако си Син Божији, ре-

ци да камење ово хљебови постану.“ Друго кушање управља кушач на ум, када је одвео Христа на врх храма и рекао: „Ако си Син Божији, скочи доле, јер у Писму стоји да ће ангелима својим заповедити за тебе и узеће те на руке да гдје не запнеш ногом својом.“ Оба кушања, кушач-ђаво, почиње ријечима које одводе у сумњу: „Ако си Син Божији“. Да је Христос подлегао кушању ђавола кушао би Бога Оца, јер Христос одговара: „Али и то стоји написано: немој кушати Господа Бога свог“. У трећем кушању ђаво циља на срце. Он узео Исуса и одведе га на гору врло високу и показа му сва царства овог свијета и славу њихову и рече му: „Све ово даћу теби, ако паднеш и поклониш ми се.“ Исус тада рече: „Иди од мене сотоно, јер стоји написано: Господу Богу се клањај и њему јединоме служи.“

Велики руски ум, Достојевски, говори да су ово три велика питања од којих болује грешно човечанство: а) Питање хљеба; б) Тражење чуда или знака; в) Жеља за влашћу - ауторитетом. Гдје је пао стари Адам, на истим кушањима побједио је Нови Адам - Христос.

Примивши Духа Светога, апостоли су полагањем руку својих на изабране вјерне посвећивали епископе, свештенике и ђаконе. Из овога се види да хришћанска вјера није

само учење, него и сила. Није довољно само знати, него ваља и силу имати - каже владика Николај. Приликом рукополагања и примања Духа Светога, посвећени свештеник се заклиње живим Богом, да се неће одавати разврату, пијанству, блудничењу, већ да ће вјерне приводити и учити Христовој вјери и да ће им бити примјер рјечју и дјелом. И како радио, тако му и Бог помогао. Тешка је ово заклетва и сваки пастир Цркве Христове требао би је држати крај узглавља, да се опомиње када на њега наиђу искушења. Ђаво не бира средства и начине да оствари циљ свој. „Ударићу пастира и стадо ће се разбећи“, каже Свето писмо. Неопрезног пастира лако зарази жељом за богатством, стомакоугађањем, охолошћу, лијеношћу на молитву, безобзирношћу према сиромашним и убогим, жељом за влашћу, гордошћу, гњевљивошћу, развратом и другим тешким и лакшим гријесима.

Жеља за богатством је одувјек присутна код старог човјека. Стари човјек не размишља у духу Јеванђеља: „Не сабирајте себи блага на Земљи гдје молац и рђа квари и гдје лупежи поткопавају и краду, већ сабирајте себи блага на небу, гдје ни молац ни рђа не квари и гдје лупежи не поткопавају и не краду, јер гдје је благо ваше ондје ће бити и ср-

це ваше“, или: „Безумниче, ноћас ће узети душу твоју, а чије ће то бити“. Једног свештеника, његова дјеца су питала: Зашто оче ниси нама куће направио, а твоје „колеге“ својој дјеци су куће направили? Одговорио им је: Нисте ви одједном толики постали - алудирајући на то да их је подигао здраве, паметне и да се не предају лјености, јер рад ствара човјека.

Лјеност на молитву смањује пастиру повјерено му стадо, а хитрост на молитву увећава. Диван је примјер оца Давида Пола Лублинера из Јудина у САД-у, (интервју објављен у *Православљу*, број 882, од 15. децембра 2003. године). Отац Давид рођен је у јеврејској породици, спремао се да буде рабин, али схвативши да је јудаизам пун формализма, прелази у хришћанство и крштава се. Рукоположен је у Старокалендарској грчкој цркви 1998. године. Касније бива примљен од српског православног епископа Јована у Западноамеричку епархију. По доласку у Јудин, затекао је само један православно брачни пар и ради издржавања отворили су породични бизнис, којим је руководила супруга Ребека, док је отац Давид посведневно боравао у малој капелици. То је дало резултате и сада парохија броји преко стотину чланова.

Искушаван од стране нечастивог, духовни пастир понекад гура од

себе унесрећене у овоземаљском животу, изговарајући се да убожјака и сиротиње има и превише и да им се не може надавати. Ово питање племенитости срца он рјешава мимо Христа. Заборавља да све што има није његова својина, већ позајмљено од Бога и дано му на коришћење. Заборавља, јер му лукави ставља на ум и срце препреку, да и он сам није своја својина, већ својина Бога Своблагога. Није својина као ствар, него као слободно и разумно биће и као Син Божији, коме је дата благодат да свештенодејствује и да чува Божији Дух у повјереном му стаду. Јеванђелска прича о убогом Лазару свједочи да су убожјаци жељни само мрвица, а не цијелог комада.

Пастир словесног стада Христовог мора бити узор вјернима и рјечју и дјелом и на тај начин да превазилази искушења. У народном памћењу сачувана је прича: Један свештеник, у храму, одржао је прелепу проповјед на тему духовног народног препорода и тиме задивио све присутне на молитви. Изашавши из храма, скупило се око њега неколико људи и разговарали су кроз вулгарне шале. Један парохијан стао је поближе, чекајући да насамом пита свештеника о проблемима свога духа, али чувши свештеника како псује, отишао је кући ријешен да никада више не иде у богомољу. Тек на самртном часу позвао је свештеника да га исповеди и причести. На питање, зашто је престао долазити на службу Божију, одговорио је како је на служби био одушевљен проповеђу, а због чега се разочарао. По његовом мишљењу из истих уста не може излазити и лијек и отров.

Искушење за свештеника може представљати и улазак у неку партију и да због тога дође до подјеле међу вјернима. Свети владика Николај упозорава политичаре: „Не врбujte свештенике у ваше партије, јер они су у служби Христу“. И заиста, партије манипулишу људима, имају своје заставе и програм, а свештеници стоје под заставом Христовом, а програм им је Јеванђеље. Ово је и одлука Сабора наше Цркве. На тај начин бићемо поштеђени компромитовања и стајаћемо изнад свих политичких терена. Свети владика Николај ствара живописну слику када каже: „Како је лијепо, слободно и комотно уздигнути се изнад Истока и Запада, тако је дивно нама бити изнад свих странака.“

Христов пастир од свих искушења највише се мора чувати разврата, који атакује директно на срце и смањује благодат Духа Светога у њему. Лијек против разврата је трезвеност и молитва и уклањање од свакога зла и насладе. У Православном молитвенику стоји молитва оскрнављења: „Када се деси некоме да у сну буде искушан по дејству ђавола, уставши из постеље говори: Молитвама светих Отаца...“ Питао сам великог духовника старца, каква су то искушења те се и бракови свештеника растурају? Одговорио ми је: „Свештеник треба да је свештеник и својој жени.“

Када свештено лице чини безаконе, много га већа казна постиже, него када тако исто безаконе чини световњак, који је мање посвећен у тајне воље Божије. Један стари прота дао је свом парохијанину *Доброшљубље* да чита. Када га је прочитао, парохијанин га је вратио проти и рекао: „Оче, на свакој страници нашао сам себе најмање три пута.“ Био је искушаван и гријешио је из незнања, а пастири су дужни познавати тајне воље Божије. Вијекови су показали углавном двије врсте па-

стира, једне, који су се руководили својим страстима, гордошћу, среброљубљем и властољубљем; други су се руководили страхом Божијим и преданошћу служби. Од првих Црква је страдала, али није пропала, док су они пропали. Од других, Црква се ширила и блистала.

Побједивши искушења, пастир постаје добри пастир, а подлегнувши њима, пастир постаје незавидни дилетант. Злато се провјерава у ватри, а чисто срце на искушењима, говоре Свети оци. О томе свједочи небески народ Божији: светитељи, мученици, свештеномученици, новомученици Цркве, преподобни, блажени и праведни. Најснажнији утисак и најљепши примјер Христовог пастира, који је обављао парохијску службу, на мене је оставио свети отац Јован Кронштантски. Следијмо свијетлим примерима Христове Цркве и нека нам Исусова молитва непрестано буде у срцу, мислима и на уснама. Славимо Господа Исуса Христа, коме нека је слава са Оцем и Духом Светим у све вијекове. Амин. ■

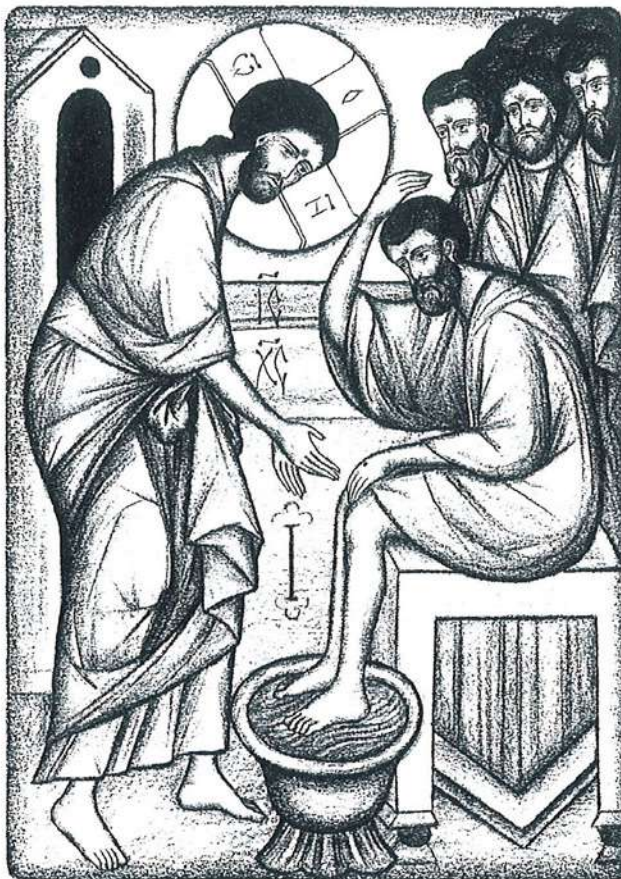
Дејан Лукић, јереј

ИСПОВЕСТ УМИРУЋЕГ -ПАСТИРСКИ ПРИСТУП

Немогуће је схватити хришћанство, ако би оно уопште и постојало, без свете тајне покајања или исповести. Христова наука би сходно огреховљеној људској природи представљала један апстрактан, недостижан појам о животу и Царству Небеском. Стога је и разумљиво што света тајна покајања заузима неизоставну карику у Божијем домостроју спасења рода људског

Ако наше размишљање базирамо на народима посткомунистичких, православних земаља, јасно је да се пад јавља као последица вишегодишње комунистичке тортуре, током које је, не само код нашег народа, већ и код других православних народа, избрисана свака свест о вери у Богочовека Христа који јесте Пут, Истина и Живот. Ово би уједно објаснило и "хлађење свештеника", које је морало наступити као ланчана реакција на претходно речено. Јер, без обзира на призив и позив који су изабрали, не сме се заборавити чињеница да су ти исти свештеници, који су рођени и одрасли са тим народом, на крају морали да мисионаре том истом народу. А тада је, и само убеђивање човека да саслуша проповед о Господу представљало успех. Дакле, проблем пред којим се тренутно налазимо, није неки новонастали проблем, већ проблем који се дубоко укоренио у религиозно исцрпљеним народима.

Да би се потпуно схватила озбиљност ситуације, мора се такође приметити да је задатак пред којим Црква данас стоји, далеко сложенији и компликованији од задатка пред којим је стајала за време и након ослобођења од Турака, при том имајући у виду сам извор фактора који су утицали на целокупну ситуацију. Наиме, за време Турака наш народ је био изложен спољашњем притиску, против кога је користио унутрашњу снагу вере која се касније и показала као победоносац и ослободилац од ропства. Појава комунизма је била оличење душевног а не телсног непријатеља, јер је комунизам у својој идеологији носио вирус који напада на саму човекову личност, вирус који помера

из корена егзистенцијални, унутрашњи одбрамбени систем човека и претвара га у самоуништитељски. Комунизам, дакле, не само да је довео људе до стања неверовања, већ до далеко болнијег, стања општег противљења и борбе против неверовања. У томе је срж проблема Цркве данас, проблема који се по својим карактеристика може у великој мери упоредити са проблемом пред којим се налазио и највећи српски учитељ Свети Сава. Ваља се сетити да је християнизација безбожних и многобожачких народа управо почела речима: "Покајте се, јер се приближи Царство Небеско" (Мт 4,17).

Олакшавајућа околност данас је све већа спремност народа, нарочито младих, за ослобађање од старих заблуда и повратак истинским, жи-

воносним вредностима. Овим смо се приближили светој тајни покајања или исповести уопште, а у православној мисли приближили смо се исповести умирућег, јер је свака исповест на неки начин исповест умирућег, при томе подразумевајући да нико од нас не зна ни дана ни часа када ће умрети. Зато и пише свети Кипријан Картагински: "Молим Вас, предрага ми браћо, да сваки од Вас исповеди свој грех, док се сагрешивши налази у овом животу; док може исповест његова да буде примљена; док је опроштај који бива кроз свештеника благоугодан Господу".¹ Оно што битно разликује ове две теме је човекова свест о смрти, свест и мисли онога који зна да умире и онога који сходно природним законима ни не слутити да можда пропусти и последњу исповест. Оваква констатација се може применити само на данашњу ситуацију,

јер се истински верници увек сећају дана смрти. Свест о смрти у себи носи огромну васпитну снагу јер, "смрт код човека, потресајући из темеља све вредности и разапичујући огреховљену самозатвореност и самодовољност, буди дубинску жеђ за истинским вредностима и животом, за вечном Истином и неугасивом Светлошћу".²

Питање је на који начин прићи човеку и на који начин му указати на непресушни Извор, вечну Истину и неугасиву Светлост, при знању и свести да један погрешан корак може одвући и пастира и умирућег: "... тамо где казна није стид, већ их очекује вечна погибао".³ Кулминација мисли које прелиставају дневник живота мора бити усмерена „правом“, благом речју пастира, позивом на покајање. Безизлазна си-

туација, праћена мноштвом искушења, може навести пастира да поклекне пред, рекло би се, нерешивим задатком. Међутим, као и у свему осталом, потребно је уложити све своје снаге које ће тек у потпори са вером отворити врата ка жељеном циљу. Вером у речи Христове: "Примите Духа Светог. Којима опростите грехе опростиће им се, а којима задржите, задржаће се" (Јн 20, 22-23). Такође, морамо имати на уму да се у човеку, који гледа смрти у очи, јавља бол који извире из сваког атома његове душе, и да човек под утицајем тог бола широко отвара себе за ослобађање од њега. "Бол указује на могућност ограничења наше егзистенције, као и на њен потпун губитак, али и на могућност проширења ове егзистенције, које иде уз појачану самосвест о вредности и одговорности егзистенције".⁴

Непроцењива је вредност последњих момената живота који, ако су испуњени истинским покајањем, могу значити проширење, горе поменуте егзистенције. Сам приступ свештеника умирућем није могуће описати, јер се он не одвија по неком устаљеном шаблону, већ зависи од мноштва околности. Основне су: упознатост, то јест однос умирућег према основним принципима православља и упознатост пастира са личношћу умирућег. Према светом Тихону Задонском, општи приступ би садржао: "... позив умирућег да пре исповести свима опрости, ма како био од кога увређен; тако исто и он ако је кога увредио да га награди како може; а по исповести га ваља тежити речима о Божјем милосрђу, које никакви греси не могу надвладалати, само ако би се кроз исповест кајао, што је кроз читав свој живот Бога добротвора свога гњевио."⁵ Он даље упућује на навођење примера из Светог Писма који говоре о Божијем милосрђу према кајућим грешницима (Лк 23; 15; 6; Мт 26; 2Дн 33; Јона 3). Наставља са опоменом Апостола пастирима: "Пазите, дакле, на себе и на све стадо у коме Вас Дух Свети постави за епископе да напасате Цркву Господа и Бога коју стече крвљу својом" (Дап

20,28), јер: "Овако вели Господ Господ: ево ме на пастире и искаћу овце моје из њиховијех руку" (Јзк 34,10). Он у свом кратком упутству указује на почетак и на крај исповести, завршно са опомено Апостола.

Ток саме исповести оставља пастирима да га према својим способностима и усмере. Дакле, од спремности пастира зависи и успех у његовом делу. Нешто опширнија упутства даје свети Јован Златоусти у својих *Шесћ књига о свешћенствима*, међутим ни он не залази у детаље, осим када описује узвишеност свештеничког позива који захтева беспрекорност у делу Христовом. Све то нас доводи до закључка да су свештеници ти који морају радити првенствено на себи, па се тек онда појавити пред генерацијама чија разноликост схватања и погледа захтева искусног духовника који зна какав лек и у које време коме треба дати. Време неукних и неписмених људи је прошло, а са њим и време када су само знањем слова спадали у беспоговорне вође чији савет у свако доба треба послушати. Данас, они морају проширити границе свог знања, па и ван граница теологије, то јест проучити и остале науке попут философије, историје, психоло-

гије и других наука кроз чије би се закључке могла употпунити слика о човеку уопште, а самим тим и о начину приступа који уједињује разлике у личностима.

Рад на себи, како кроз учење тако и кроз узрастање у врлинама ка мери раста Христовог, мора постати образац и основа сваке проповеди. Као пример се може узети искуствено правило нас самих, да ниједан човек обично не прихвата савет о нечему од стране човека који ни сам тај савет није искусио и спровео у дело. Све ово се поготово може применити на духовне савете свештеника, јер: "Ревност у поправљању себе и препознавању своје грешности, која никада није довољна када је у питању процес обожења истинског хришћанина, постаје пажљивом посматрачу проблематична и сумњива, кад год је овај ревносни жар мисионарења управљен претежно, или искључиво на другог".⁶

И шта на крају приметити него да је загревање „охлађених“ свештеника основа и први корак у решавању, може се рећи, алармантног стања, јер проблем више није приступ једном умирућем човеку већ једном умирућем народу. ■

Зоран Радојевић, свештеник

НАПОМЕНЕ

- 1 *Покајање - Радовање*, (св. Јован Златоусти, Поука Теодору палом 1-2), Београд 1996.
- 2 Митрополит Амфилохије, *Основи православног васпијања*, Врњачка Бања 1993.
- 3 Свети Јован Златоусти, *Шесћ књига о свешћенствима*, Нови Сад 1894.

- 4 Владета Јеротић, *Психолошко и религијозно биће човека*, Нови Сад 1996.

- 5 Изабрана дела св. Тихона Задонског, 1895.
- 6 Владета Јеротић, *Вера и нација*, Београд 1999.

ЦРКВЕНА ДИСЦИПЛИНА У СВЕТЛУ КАНОНСКОГ ПРЕДАЊА

Канонско предање је један од кључних аспеката нашег Светог предања. Генерације и генерације Хришћана су формирале свој етос имајући за водича богослужбени живот Цркве, посебно Свету Евхаристију, Свето Писмо, Канонске зборнике и Житија светих. Појединачно узети, ови се видови Светог предања налазе, већ дуже време, у кризи поимања, а нарочито у кризи усвајања, значаја и утицаја који треба да имају на свакидашњи живот Хришћана. То значи да и Свете каноне Цркве углавном не познајемо и занемарујемо, или их пак тумачимо као законске одредбе, које будући строге, нарочито у сфери моралног живота, одбацујемо као директно неприменљиве

Други појам поменут у нашем наслову је црквена дисциплина, који је као такав, постао готово непознат у црквеном животу. Многе, живот у Цркви и њихов хришћански статус, не обавезује. Од Цркве се само, с времена на време, „узима“. Она се идентификује као сервис коме прибегавамо када желимо да задовољимо поједине религиозне или обичајне потребе. Укорено је мишљење да је Православна Црква „либерална“, јер од верника ништа не тражи, нити подразумева одређену црквену дисциплину. Оваква и слична мишљења стварају одређену проблематику коју ћемо покушати да осветлимо ослањајући се и подсећајући на Канонско предање Цркве.

РАВНОДУШНОСТ ПРЕМА БОГОСЛУЖЕЊУ

Хришћанство се у историји појављује као Црква, као „мало стадо“ (Јн 10,3), али стадо од почетка организовано и састављено од чврсто одређених верника, међу којима влада, по себи разумљива, дисциплина која је израз, али и услов њиховог спасења. Расуто и недисциплиновано чланство рана Црква није толерисала. Она је тражила одговорну одлуку о томе коме ће се служити, „Богу или мамону“ (Мт 6,24). Дobar поредак, организованост и дисциплина су у Цркви нешто што се подразумева, јер „Бог није Бог нереда, него мира“ (1 Кор 14,33). Како се Црква односила према онима који нередовно долазе показате нам 80. канон Светог шестог (Трулског) васељенског сабора који каже:

Епископ, или презвијтер, или ђакон, или други који припада клиру, истом и лаик, који нема никаквог неодложног посла и нужде да за дуже времена мора оставити удаљен од своје цркве, него борави у ђраду, а неће да дође у њири недељна дана њоком њири седмице на црквено сабрање, ако је клирик нека се свргне, а ако је лаик, нека буде удаљен од црквене заједнице (поновљено 11. правило

помесног Сардичког сабора из 343. године, а оно се, опет, позива на још старије 21. правило сабора у Елвири, Шпанија, одржаног 307. године).

Оци Трулског сабора (7. век) само потврђују и дају општи значај ономе што је од давнина било познато, а везано је за црквену дисциплину, односно учествовање у црквеном сабрању. Под доласком на црквено сабрање правило подразумева учествовање у Светој Евхаристији у недељни дан, а не било какав, или у било које време, доласак у Цркву, јер данас, и такво схватање постоји, да доћи у Цркву значи „свратити“ да се запали свећа, или поседи мало у Цркви. Са становишта Канонског предања, и не само њега, Св. Евхаристија је једино мерило „доласка“. Свети Јован Златоусти (4. век) о истом проблему каже следеће:

Како да не жалимо оне, који се рејко обраћају и мало прилазе к свејој Цркви, њој ојшијој мајери свију? Какав њосао можеш да наведеш, који би пречи био од њога? Какав збор може да буде кориснији од збора црквенога? Или њиша ње пречи да њо не учиниш? У седмици је седам дана, њиш седам дана Бога није с нама разделио њако, да би Себи задржао више, а нама дао мање; Он их није ни на двоје прейоловио: није њири узео и њири дао, него је њеби оставио шест дана, а Себи само један задржао. Па њи нећеш ни у њај дан да се уздржиш од земаљских њослова, него као њишо чине свејо-џрдници, њако и њи њосиуиаш пр-

ма њоме дану, ојимајући џа и ујо-џребљавајући џа на земаљске њослове, а знаш да је њо свеји дан, који је одређен да се слуша духовна наука. Па њиша ја џоворим о целом дану? Оно њишо је учинила удовица њири дељењу милосјиње (Мк 12,42), њо учини и њи у њојледу времена у дану. Она је њоложила две лејише и заслужила је велику милосји у Бога; ујојреби и њи два сати за Бога, и унећеш у кућу своју добији многобројних дана. Нећеш ли, њада њази, да не изгубиш њирудове многих џодина ради њога, њишо нећеш ни за мали део дана да се уздржиш од земаљских њослова! Ако њи долазиш овамо у џодини само један или два њуиша, њо кажи, чему можемо ми да ње научимо у њојледу душе, њела, бесмјиносји, небескога царсјива, муке, њакла, Божијеџ дугојириљења, њокајања, кришјења, ојрошијаја џрехова, виших и нижих сјвари, човечије њирироде, анђела, сјлејиака демонских, лукавсјива џавола, морала, дођмајиа, њраве вере, нечасјивих јереси? А све ово, и још много више, мора Хришћанин да зна и на све њо да одговара, кад џа њишају. Међу њим од свега њога ви не можети не најмањи део да знаји, кад долазиш овамо њек једануиш и њо усјуиш, и кад је какав њрезник, а не њишо вам је душа њобожно расјоложена (цитирано према Н. Милашу у његовом тумачењу поменутог канона).

Нека буде удаљен од црквене заједнице... Дакле, онај који је својом слободном вољом, вером и покајањем био крштен и тиме постао активни члан Цркве са превасходним

циљем учествовања у евхаристијском сабрању и причешћивању, опет својом вољом и својим немаром губи статус активног живљења у Цркви и постаје блудни син који се удаљио од Оца у земљу далеку (Лк 15, 17-19) ¹. Одлучујући свога недисциплинованог и немарног члана, Црква се нада да ће код њега, ипак, наступити покајање и Она му двери покајања никада не затвара. Али, ово се покајање разликује од онога које претходи и води крштењу. Овде се ради о покајању крштене особе. Данашња пракса небројених улазак и излазак из Цркве, односно небројених покајања крштених особа, није од почетка прихватана као правило. Од апостолског доба па све до половине 5. века, када се оваква пракса устаљује, а покајна дисциплина слаби, постојала је дилема колико се пута неко може покајати после крштења. Довољно је присетити се Јерминог *Пасиџира* (2. век) где читамо: *Чух велим, Господине, од неких учитеља да нема другог покајања осим онога када смо сишли у воду (крштења) и добили опрошћај наших ранијих грехова. Он ми (на њо) рече: Добро си чуо, јер је њако. Требало је да онај који је добио опрошћај грехова (у крштењу) више не греши, него да живи у чистоти* (цитирано према *Дела апостолских ученика*, Врњачка Бања-Требиње 2002, 335) или познатог случаја палих у време светог Кипријана Картагинског (половина 3. века), па разумети да се до садашње праксе није дошло без дилема и недоумица. Данашња пракса везивања Свете тајне покајања и причешћа се ослања на наш канон и има у виду категорију верника који нередовно долазе на црквена сабрања. Црква их пред Свето причешће поново прима под своје окриље као покајнике, да би се они причестили и одмах затим поново изашли из Цркве и били одлучени, јер их нећемо видети до, рецимо, следећег поста, и тако у недоглед. Основно питање које можемо поставити је да ли се ова, очигледно нездрава, ситуација може превазићи? Одговор на постављено питање се пре може дати указивањем на циљеве и осветљавањем и разумевањем проблематике, него ли заузимањем неког одређеног и стриктног става. Као што смо већ видели, проблематика није нова. Црква се са њом сустрела од 4. века кроз жељу већине грађана тадашње Римске империје да уђе у Цркву и то не увек из искључиво религиозних разлога. Овај се

Први Васељенски сабор, икона, XVI век

куларизовани део верника, кроз векове све до данас, остаје изазов Цркви да тражи подношљива, никада идеална, решења. И данашња пракса јесте један од могућих одговора. Што се саме секуларизације тиче, у ближој будућности, по нашем скромном мишљењу, не можемо очекивати слабљење тог процеса, напротив. Али и такви, секуларизовани, нередовни верници „традиционалисти“ остају, ипак, чланови Цркве и она их се не сме, нити може одрећи зарад акривијске примене овог или било ког канона. Расветљавање проблема значи да пракса коју Црква примењује на ову категорију верника не треба да постане опште, нити једино правило. У Цркви постоје, истина у огромној мањини, али ипак, постоје и њихов број расте, и они који желе да живе хришћанским и црквеним животом у правом смислу те речи. Они су онај *свѣтѣи оцѣи ѡбѣи*, квасац који може, ако то буде воља

Божија, да накваси и шире тело Цркве, а на њих се не могу примењивати, или бар не сва правила која важе за претходне, нити они треба на било који начин да сnose последице постојања нередовних и млаких верника (ту нарочито мислимо како на праксу причешћивања тако и повезивања покајања и причешћивања - не можемо кроз Свету тајну покајања пред причешћем поново у Цркву примати оне који су већ у Цркви и који од Ње нису ни били одлучени). Хтели ми то или не, сам нас живот нагони да развијамо две праксе, али бар да то буде са јасном свешћу шта је оно што је Цркви сагласно, а шта је оно што представља снисхођење и докле оно може да иде.

Оно што је сама суштина канона није време недоласка у Цркву. Није толико битно да ли је то три недеље или три месеца. Суштина се налази у глаголу *неће*, чиме оци Трулског сабора распознају да верник у својој

хијерархији вредности не ставља Бога и спасење на прво место, а исто тако, он „неће“ да у евхаристијском сабрању види простор и начин спасења. Тим својим ставом се он одваја од тела Цркве и пројављује неки свој други, а не црквени идентитет.

НЕРЕДОВНО ПРИЧЕШЋИВАЊЕ КЛИРИКА И ЛАИКА

Сматрамо да је питање редовног или ретког причешћивања уз пост давно, бар у теорији решено, тако да не желимо, нити има потребе, да понављамо оно што је раније већ од других речено. Желимо само да укажемо на два канона који се баве овом проблематиком која се, такође, тиче црквене дисциплине. Реч је о 8. и 9. Апостолском канону који гласе:

** Ако се неки епископ или свештеник или ђакон или неко други из свештеничког реда, не причешћује када бива свешти принос, нека каже разлог због чега је ипак постојио. Ако је ипак разлог прихватљив, нека му буде опрошћено. Ако не каже разлог, нека буде одлучен јер је проузроковао штењу народу и навео на сумњу онога који је обављао принос, као да га није правилно учинио.*

** Све верне који долазе у храм и слушају (речи) Светиога Писма, а не останау за време молиће и светиога*

Причешћа, треба одлучити као оне који изазивају неред у Цркви (цитирано према Књизи правила, Шибеник 2003.).

Као што можемо видети, долазак у Цркву, учествовање у Светој Евхаристији и причешћивање су нераскидиво повезани. Верни који на било који начин нарушавају овај след корака изазивају неред и треба их одлучити. Исто то важи и за клирике који се не причешћују „кад бива свети принос“. Рана Црква није познавала категорију посматрача на Светој Евхаристији. Постојале су категорије оглашених и покајника, који су бивали отпуштани после Литургије речи и нису могли да остану на Литургији верних. За оне који су остајали, тј. за верне, је било питање њихове црквене дисциплине и апсолутно подразумевајуће да се и причесте „када бива принос“. Ако се ово односи на лаике, тим пре се односи на клирике. Они су дужни и да кажу разлог због чега се нису причестили јер уносе још један, додатни вид нерета у Цркву, односно излажу сумњи онога који је принео дарове да то није учинио правилно и да они не желе да имају заједницу с њим. Никодим Милаш се, мислимо савим оправдано, не слаже са мишљењем Зонаре и Валсамона који сматрају да се ово односи само на кли-

рике који саслужују началствујућем и каже да овакво тврђење (Валсамона, Зонаре и Аристина) није основано, што се види јасно из самих речи овога правила². Из мишљења најзначајнијих тумача Светих канона из 12. века закључујемо да је у то време увелико било позната категорија клирика „посматрача“.

Заправо, основни проблем који се данас појављује у тумачењу и примени ових канона крије се у различитим приступима питањима црквеног живота и дисциплине, тј. у разлици између индивидуалног и црквеног приступа. Ако црквени живот схватамо на индивидуалистички начин, онда сваки верник, па и клирик, има пуно право да сходно свом тренутном стању и расположењу, одлучује да ли ће се или неће причестити, и све се то искључиво тиче њега самог, његове вере и његовог духовног узраста. При оваквом приступу, кроз и у Светој Евхаристији, имамо директне везе појединачних верника са Богом, али не и међусобне везе. На овај се начин губи из вида Црква као Тело Христово, као сабрање, као заједница.

У супротном случају, када се имају у виду поменути канони, одстрањује се свака могућност индивидуализма. Верни су ти који сачињавају Цркву, Црква је та која приноси да-

Петти Васељенски сабор, манастир Љубосиња

рове да би и они и Црква били освећени (ниспошљи Духа Твога Свештога на нас и на ове предложене дарове) и да се тако причешћивањем сједињујемо са Господом и једни са другима, предокушајући радост будућег Царства Божијег. То значи да онда када бива молитва Цркве (такве службе почињу возгласом *Благовословено Царство...*) престаје да постоји индивидуално, ми деламо као Црква, тј. јединствено и заједнички.

Наравно да овакав приступ подразумева литургијску катихизацију, која углавном одсуствује из нашег црквеног живота, и наравно да се он односи на верне у пуном значењу тога појма.

ЦРКВЕНА ДИСЦИПЛИНА ПОСТА

Придржавање Црквом прописаних периода поста је важан елемент црквене дисциплине. Хришћанин на тај начин саображава свој лични животни ритам недељном и годишњем ритму Цркве који је пак условљен годишњим распоредом Господњих празника. Правило о обавезности поста налазимо у канонима Светих апостола и то у 69:

Ако неки епископ или свештеник или ђакон или ипођакон или чиец или појац, не буде пошито свешту Четиридесетници у пред Пасхом, или среду и петак, осим ако није сиречен неком телесном немоћи, иако да буде свргнут. Ако је лаик, нека буде одлучен.

Једина могућност разрешења коју канон предвиђа је, као што видимо, телесна немоћ.

Канон 56. Трулског сабора предвиђа од чега се то уздржавају Хришћани у току поста :

Сазнали смо да у Јерменији и по другим местима, суботама и недељама свеште Четиридесетнице неки једу сир и јаја. Због тога усјановљујемо и ово : да у Цркви Божијој, по себи васељени, буде исти поредак, те да се пошито мора очувавши уздржавање од свежа ишито је заклано, а иакоће и од сира и јаја (јер то двоје су иакоће продукт од онога чега се уздржавамо). Који се овога не буду придржавали, уколико су клирици, нека се свргну, а ако су лаици, нека буду одлучени.

Ово је најопштије правило које се тиче начина поста. Црквени живот и искуство су током векова формирали различите ступњеве строгасти поста који воде рачуна о узрасту, телесном здрављу појединих Хришћана, могућностима, а у по-

Шешти Васељенски сабор, манастир Дечани

следње време и о загађености природне околине итд., што се оставља договору и расуђивању свештеника и верника, али свакако, у оквирима горе поменутог правила. У правом смислу речи, постити значи не јести ништа, или јести после деветог часа, тј. увече и то само хлеб и воду. Из оваквог начина поста је проистекао и поредак вечерњих Литургија уочи великих празника, као и вечерње служење Литургије Прејосвећених дарова у току Великог поста. Овакав строги пост је предвиђен за неевхаристијске дане - када се не може служити Света Евхаристија, онда је и време строгог поста и жалости. Али, у сваком случају, пост значи уздржање и претпоставка је духовне надградње, а никако не изражава презир према творивини Божијој или пак, разликовање чисте од нечисте хране. Апостолски канон 53. изричито осуђује такав однос према храни:

Ако се неки епископ или свештеник или ђакон клони меса и вина у празничне дане јер се жнуша, а не због најредовања у добру, иако нека се свргне јер је жиџосан на својој савесности и пошитаје повод за саблазан другим људима.

Канони нису строги само према онима који крше предвиђене постоје, већ и према онима који посте (строго) онда када то није Црквом предвиђено.

Ако неко од клира буде зашечен да пошито у дан Господњи - недеља

НАПОМЕНЕ

1 види Н. Афанасјев, *Штупање у Цркву*, Вршац 2002, 268

2 *Правила Православне Цркве са тумачењима*, Нови Сад 1895, 64

(мисли се на строги пост) или суботом, осим на Велику суботу, иако нека буде свргнут. Уколико је лаик, нека буде одлучен (Апостолско правило 64. које понавља и 55. канон Трулског сабора).

Као што видимо, и по питању поста црквени поредак не трпи индивидуализам, односно да свако пости кад хоће, колико хоће и како хоће. У том случају је то дијета, а не пост. Пост је уткан у целокупни хришћански живот и не може се посматрати од њега издвојено. Он тако губи своју црквену димензију и сам смисао.

Разматрајући поједина питања црквене дисциплине наше су намере биле следеће:

1. да учинимо, бар делимично, јаснијим и приступачнијим Канонско предање Једне Свете Саборне и Апостолске Цркве које је мало познато већини верника;

2. да скренемо пажњу на значај питања црквене дисциплине и на њену повезаност са основним приступом нашој вери - индивидуалистичким или црквеним. Што је у Цркви више индивидуализма то је мање доброг поретка и дисциплине, и обрнуто - када је приступ утемељен на еклисиолошким основама, а посебно на Светој Евхаристији, онда се и разматрана питања појављују у сасвим другом светлу. ■

Др Зоран Крстић, протојереј

Освећење парохијског дома у Петки код Лазаревца

НАЈВЕЋА ДЕЛА У НАЈТЕЖИМ ВРЕМЕНИМА

Саграђена још давне 1869. године, црква Свете Петке у селу Петка надомак Лазаревца, представља стуб православља, вере и српства колубарског краја. Са порастом броја становника кроз историју, растао је и број верника, али и потреба за јачањем самог верског и мисионарског центра.

Та потреба је и инспирисала петчанске парохе, јереја Војислава Одавића и протонамесника Милана Вранића да, уз подршку народа, а благословом Његовог преосвештенства епископа шумадијског Господина Јована, 2002. године отпочну са радовима на новом парохијском дому. Божијом милошћу, уз помоћ верника и прилозима предузећа где су се посебно истакли Р. Б. Колубара; Д.П. Јанко Сјајчић; Ласиџа Лазаревац; Радови су завршени 10. маја 2004. године. Ово велелепно здање од 350 квадратних метара садржи салу, кухињу и канцеларије у приземљу, док се на спрату налазе два стана за надлежне парохе.

Освећење новосаграђеног парохијског дома заказано је у недељу 16. маја 2004. године, када је Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован заједно са епи-

скопом тимочким Господином Јустином боравио у Петки. То је уједно била и прва посета Његовог преосвештенства епископа тимочког Господина Јустина Епархији шумадијској, који је и сам из Шумадије, како је нешто касније поменуо у

У Рогојевцу

АРХИЈЕРЕЈСКА ПОСЕТА

У храму Свете Петке у Рогојевцу код Крагујевца, Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је свету архијерејску литургију уз саслужење протојереја-ставрофора Душана Симића из Велике Плана и свештеника Радована Ђорђевића, Слободана Бабића, Николе Пекића, Жељка Филиповића и ђакон Владимира Руменића, а уз појање сестара манастира Враћевшнице. Владика Јован, обраћајући се у својој беседи народу, указао је на неопходну будност и потребу покајања, као и на пост и молитву кроз лик светог Јована Лествичника. Верни народ приступио је причешћу. Пред крај Литургије одржан је помен пострадалим Србима Горње Гуже 1917. године од аустроугарског окупатора чија се тела налазе испод цркве. Такође је обављен и помен новопострадалих на Косову и Метохији од злочиначке руке. После подељене нафоре, владика је обишао цркву и црквено-парохијски дом и позвао народ да започето заврши и да се ова велика светиња обнови. ■

Срђан Тешић, јереј

свом обраћању окупљеном народу.

На Светој литургији коју су тога дана служили присутни епископи уз саслужење свештенства, епископ Јован је одликовао Милана Вранића чином протојереја а јереја Војислава Одавића је одликовао правом ношења црвеног појаса. Након Свете литургије извршено је освећење парохијског дома, а затим је уследило и пригодно послужење. Том приликом су заслужнима за градњу уручене архијерејске грамате, а по први пут додељен је и новоустановљени епархијски орден другог степена - Војда Карађорђа који је уручен господину Милети Радојевићу из Лазаревца.

На самом крају, епископ Јован је приликом обраћања присутнима истакао: „Изградња овог дома је диван пример слоге и љубави и то првенствено двојице свештеника, оца Милана и оца Војислава, и доказ је како се може градити и у не баш сјајним условима и временима... Српски народ је одувек и био познат по томе да је у најтежим временима стварао највећа дела, док је у миру и благостању 'губио'... Ако су наши преци могли у тешким временима ропства очувати своје име, веру, нацију и традицију, велики би нам грех пред Богом био када бисмо ми сада у овим мирним временима све то заоставили... Имајмо то на уму браћо и сестре да се не би остварила та чувена изрека да у миру губимо“.

Зоран Радојевић, свештеник

ЛИТУРГИЈСКО КРШТЕЊЕ

У време Пасхалне радости 19. априла 2004. године на Светог Ефтихија Цариградског, Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован посетио је колубарско-посавско архијерејско намесништво, употпунивши нашу васкршњу радост служећи Свету архијерејску литургију у Вазнесењском храму у Рудовцима. Следећу раној хришћанској традицији, на Светој литургији Његово првосвештенство епископ Јован је крстио Ксенију Филиповић, ћерку пароха рудовачког, оца Мирослава. Новокрштена се на Литургији причестила. Поред свештенства Шумадијске епархије, на Литургији је саслуживао протојереј-ставрофор Милан Радвановић, старешина Вазнесењске цркве у Београду. У Литургији је учествовало и сестринство манастира Каленић где је свештеник рудовачки раније служио. Благодарити Богу и благослову епископа Јована, многи од нас су по први пут видели како се Света тајна крштења врши у склопу Свете литургије, што нам је свима било на духовну корист као пример враћања древной хришћанској пракси. У беседи након Свете литургије, епископ Јован је говорио о значају молитве у животу хришћана истичући: „А Господ чује и услишава нашу молитву само ако је она принета из чистог срца, то јест ако у нашем срцу нема злобе, нема пакости, нема мржње, нема свађе. Онда Господ из таквог срца прима молитву,

али ако у нашем срцу има свега тога и злобе и патње и муке које сами себи натурамо, ми заиста можемо клечати и дан и ноћ, такву молитву Господ неће примити. Зашто? Зато што Он каже: „Ако не опраштате људима грехе њихове, ни Отац ваш небески неће вама опростити.“

После свете литургије, трпезу љубави је приредио свештеник Мирослав Филиповић, парох рудовачки. ■

Александар Новаковић, свештеник

Мале Пчелице

ОСВЕЋЕЊЕ ЗВОНА У ХРАМУ ТРОЈЕРУЧИЦЕ

У крагујевачком насељу Мале Пчелице гради се храм посвећен Пресветој Богородици Тројеручици и у суботу Светле седмице Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован осветио је за овај храм ново звоно. Освећење је извршено непосредно пред почетак Свете литургије уз присуство благочестивог народа ове парохије. У току Свете литургије епископ Јован обратио се присутним верницима пригодном беседом.

Ово је велика радост у попразнству Христовог Васкрсења које ће од сада, на велику радост верника малопчеличке парохије, бити сваке године оглашавано прелепим звуком новог звона. Зво-

но је тешко 300 килограма и купљено је прилозима верника из Сан Галена и околине у Швајцарској. За прикупљање прилога је најзаслужнији господин Радош Недовић, ко-

ји је сакупио већину средстава, док је једна трећина прилога прикупљена од стране верника из Малих Пчелица. ■

Зоран М. Митровић, свештеник

ДЕЦА ИЗ КОРМАНА ПРЕД МОШТИМА СВЕТОГ НИКОЛАЈА ЖИЧКОГ У ЛЕЛИЋУ

... заиста вам кажем, ако се не повратите и не будете као деца, нећете ући у царство небеско. (Мт 18,3)

Истинитост ових речи Господа нашег Исуса Христа, потврдила су деца наше парохије, која су у јутарњим часовима са нестрпљењем и са безбројним питањима за свога свештеника чекали аутобус. Иако су упознати са садржајем путовања, они не престају да са оном дечијом безазленошћу преиспитују оно што још нису ни видели: „Оче, какав је манастир Враћевшница? Оче, како изгледа свети владика Николај?“ - и тако питање за питањем. Ко зна докле би то трајало, да се иза кривине није појавио аутобус кога су деца дочекала са грајом и веселошћу.

После молитве за пут, испред храма Светог Василија Великог у Маршићу, свештеник обавештава децу да је Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован дао свој архијерејски благослов и да је свима зажеleo срећан пут. Исто тако је веома битно да знате, рекао је свештеник, да су овај пут финансирали Бранко Рајковић и Саша Радовановић из Кормана, а којима се можемо одужити ако их се сетимо у манастирима које ћемо посетити. Лагано, једно по једно, деца су заузимала место у аутобусу и пунили га. Када су се сви сместили, химном „Ускликнимо с љубављу“ започело је наше путовање.

Кроз Крагујевац, према Горњем Милановцу, кретао се тако наш мали караван певајући и радујући се. Када се одједном у утроби шуме појави манастир Враћевшница у аутобусу завлада тајац, а деца почеше истезати и кривити своје вратиће, не би ли манастир што боље видели. Излазећи из аутобуса, девојчице стављају на главе мараме, а дечаки намештају машини, како би у светињи што лепше изгледали. Док монахиња говори о манастиру, деца је широм отворених очију посматрају и слушају. Улазећи у аутобус из дечијих уста се чуло: „Оче, како је ов-

де лепо, посебно нам се допала ризница и онај намештај.“

Тако, са првим утисцима и песмом, наша весела дружина стиже у бању Врујце. Ту, на врелу око фонтане, започеше оне дечије враголије. Дечија трка, вика и прскање као да пробудише и удахнуше живот врелу, бањи и свим окупљеним ту. На реч свештеника - полазимо, у бању се врати мир и деца послушно као јагњад према пастиру, кренуше ка аутобусу. Путујући тако одједном се пред нама указа Ваљево и када га прођосмо на неколико километара скренусмо лево. На табли је писало: Лелић. Пењали смо се кривинама кроз камењар који је обрастао шумом са по где којим пропљанцима и сеоским имањима. Како уз брдо, тако низ брдо, док се кроз крошње храстових стабала у прекрасној котлини појави црква, тако лепа, као да су је руке најумнијих ткаља са прекрасним шарама изаткале. Унутра ходочасници, окружили кивот светог владике Николаја Жичког док им монах говори о животу и делу његовом. Благоухани мирис, који се шири храмом светим је понекад тако опојан, а онда одједном, као да нестане, па опет тако. Одједном, у колони ходочасника, светитељу приступи девојчица из наше групе, целива светитеља и поче јецати.

Притрчаше јој неки из наше групе и почеше је тешити говорећи јој, шта ти је? Али она настави и даље плакати. Приђе јој свештеник и лаганим гласом је упита: Маријана, злато, зашто плачеш? Она кроз сузе уздишући прошапутала: оче, не знам, али ја једноставно морам да плачем. Овај приказ нас је све гануо и сви смо се некако другачије осећали. Деца која су кроз читаво путовање наше била пуна несташлука одједном се уозбиљилише, као да за трен ока одрастоше и у огромне људске величине се претворише.

Лагано, од дрвета до дрвета, клизавом, уском и стрмом стазицом коју је пре неколико минута попрскала пролећна киша, а којом су као деца и монаси ходили свети владика Николај и ава Јустин Поповић ка манастиру Ћелијама, силазила је и наша дружина. При изласку из шуме, пред нама се указа цветна долина, у којој је манастир са конацима окруженим стаблима оморика, јела и осталог зимзеленог дрвећа. Мирно, без разговора, по упутству које смо прочитали на улазној капији манастира, кретали смо се кроз манастирску порту и побожно улазили у свети храм. У храму светом, свештеник са уредно написане табле прочита историјат храма и поменувши значајне личности овог краја, замоли децу да сви узму по једну свећу и да је упале на гробу аве Јустина, што деца и учинише. Поклонивши се гробу његовом, са предивним утисцима, обазирјући се за лепотом која остаје за нама, истом стазом кренусмо ка аутобусу.

Путујући тако, међу нама дође до распре, да ли да идемо у Бранковину или не. Пошто деца у огромној већини изгласаше за, аутобус у Ваљево крену према Шапцу, и ми веома брзо стигосмо у прекрасну оазу у којој је историја утиснула дубоке трагове. Црква, кућа Проте Матије Ненадовића, школа и гроб Десанке Максимовић су жива историја коју пред собом видимо. Опчињени овом красотом, а поносни на наше претке који нам у аманет све ово оставише, кренусмо пут Крагујевца, завичају своје, родбини, да им причамо и да им приповедамо.

Уредник дечије емисије „Радознало огледало“ Радио Телевизије Крагујевац, госпођа Катарина Мировић, која је пратила и снимала наше путовање, емисију је одјавила речима девојчице Марине Нешић: Захваљујући нашем редовном присуству на часовима веронауке, ми смо данас обишли ове манастире и знаменита места за наш народ. Испред мојих другара, позивам све наше вршњаке да иду на часове веронауке, јер се на часовима веронауке доста корисног може научити, а кад будете гледали емисију „Радознало огледало“, видећете да се захваљујући цркви и верујућим људима много тога може видети и упознати. До следећег виђења, поздрављамо вас. Збогом! ■

Илија Јокић, парох кормански

СРПСКОЈ ДЕЦИ У ДИЈАСПОРИ

Промоција збирке песама „Србија - моја љубав“ тринаестогодишње Слађане Ратинац у организацији Културно-уметничког друштва „Застава“ одржана је крајем марта у сали Шумадијске епархије. Ово је њена трећа по реду самостална збирка и изашла је из штампе захваљујући Фондацији „Беба Бјелопетровић“ из Чикага.

Надахнуто и мудро обраћање епископа шумадијског Господина Јована те вечери представљало је драгоцену награду, како за младу песникињу, тако и за све присут-

не. Иначе, стихове из збирке говорили су ученици Основне школе „Драгиња и Милутин Тодоровић“ коју похађа и млада песникиња. Квалитетан уметнички програм извели су глумац Мирко Бабић и хор „Кир Стефан Србин“ са диригентом Марком Нешићем.

Промоцији збирке песама „Србија - моја љубав“ присуствовао је и господин Влада Бјелопетровић из Чикага, који је ову књигу за Васкршње празнике поклонио српској деци у Америци и Канади.

ПРЕДСКАЗАЊЕ

У Крађујевцу, у септембру,
двехиљадеи́ређе̑ ле̑џа̑ го̑сподње̑,
икона свеца, сузама је љлакала.
Пи̑џали се с̑џари, чудила се деца,
Ш̑џа̑ значе сузе на лицу свеца?
Да ли љпредсказа̑ња у љџоме има?
Да ли несре̑ћа љре̑џи Србима?

Прво, у диму и љламену искара
нес̑џаде̑ исконска ле̑џо̑џа Хиландара,
мно̑џаја̑ ле̑џа̑ брижно чувана.
Јави̑ше се Срби из васцело̑ све̑џа:
Обнови̑џи Хиландар одмах љпреба,
важан је за Србе, за љџокоље̑ња нова
ср̑џских к̑џери и синова.

У време Ускршње̑ љџос̑џа,
моли̑џви, љџокаја̑ња и љџричеш̑ћа,
Србе задеси нова несре̑ћа.
Делом албанско̑ љџерора,

на Косову у љламену,
нес̑џаде̑ љџридесе̑џи манас̑џира
и са љџима,
вековима чувана, ср̑џска ис̑џџорија.
Ср̑џска земља на Косову,
ос̑џаде̑ без Срба,
без све̑џиња и црквених звона.
У име буду̑ће̑ живо̑џа,
на Косову нас чека обнова...

Молим све̑џске силе:
Од љџерора чува̑џе̑ све̑џиње̑,
ма које вере биле.
Све̑џиње̑ су сведок љџос̑џџоја̑ња,
и љлане̑џе̑ Земље, услов о̑с̑џаја̑ња.
Молим све љправославне свеце,
да се смилу̑ју збо̑ ср̑џске деце,
да љпредсказа̑ње на овом с̑џане,
да се мржње ме̑ђу људима заус̑џаве.

У Крађујевцу, 25. март 2004. године

ЦИЉ И СМИСАО ЖИВОТА

Л. Љ.- У сваком случају треба бити оптимиста.

М. М. - Није ни овај живот овде изгубљено време, има он некаквог смисла, само га треба пронаћи; али нађе се, нађе се смисао, да ти не објашњавам у чему, али ето, покушај да пронађеш смисао и неку лепоту и овде, а има је, само је треба пронаћи.

(Ћутање)

М. Л. - Ми смо предодређени да живимо природу, и друштво исто живимо, али друштво је изградило нуклеарно наоружање. То друштво које настоји да буде будно, само себе демантује. Ти сукоби... мислим. Убрзо човек се засити и посрне, мислим, вине се висина трагајући за прапочетком и налази га, ја вам кажем, и налази Љубав, са истанце вишег Бића, налази спокој, задовољство и смисао, јер најтеже је наћи смисао живота. Ако не нађемо смисао он пропада сам од себе.

Т. - Имају ли ове групе неког смисла?

М. Л. - Па, има, у сваком случају. Конструктивна и креативна, јер настоји да нешто постигне.

Т. - Могу ли да буду у том циљу да се пронађе тај оквир, животни смисао?

М. Л. - Равнотежа. То су баш примери из тог живота који смо ми навикли да зовемо реалност, али у тој реалности примећујемо прилике које нас омамљују, као на пример, кућни дом, огњиште, и тако; то је нешто што нас омамљује, што нас убацује у онај ток где смо ми значајни, где смо ми почели. Ми смо почели од оца и мајке и почели смо с неба. Ако то узмемо за пример онда ћемо сасвим значајно да се поставимо према проблему и проблематици. Овај, можда нама треба то што је другарица рекла, да се извучемо из ове средине. Јако смо сапети, сабијени, јако смо везани. Али, на небу има спаса. Мислим да постоји један конгломерат бића, да назовем

Каленић наставља да објављује серију текстова о месту и улози групне психотерапије у затворској болници у узрастању на православном духовном путу. Имена чланова групе обележена су иницијалима, док су словом Т означени коментари терапеута и аутора овог текста

сад Богом, где зрачи Љубав, која долази са неба, и да је то веза коју, у ствари, треба да одржавамо, јер живот је кратак. То нам каже сама младост, пошто смо млади да се вежемо живота, али кад човек замакне у године, ствари се окрећу наопачко. Хоћу да кажем, кад се човек приближи небу, онда и види са неба. А то сам хтео да кажем, да је то спас и уточиште и извор.

Т. - То је предвиђена будућност.

М. М. - То што каже докторка Биља, „да се приближимо“, мени моја сестра, добро није рођена, сто педесет километара од мене, па ипак шаљемо једно другом топлину и братску љубав путем писама, путем телефона. И то нешто значи, није битна даљина.

ПОРОДИЦА

Ш. С. - И нисам ишао у више локала, него сам имао одређена места, све док ми није мајка умрла. Јако сам контролисао себе и није могао нико да ме изведе из такта. Значи, имало је, имало је неког смисла то лечење и та изолација што сам био овде, и изолација и социјализација и шта ја знам.

(Ћутање.)

- Мислим, то сам рекао начелници, опоравио сам се и сад јачам и физички и психички. Није ми ништа тешко, али кад се са мном људски понаша, не волим омаловажавање и тако. Кажем: није ми лоше, прија ми третман и знам да би одговарала изолација. Волео бих, ја сам рекао начелници да изађем у јуну, јулу, бар на десет сати, ако ми не допусте викенде, мени се још не иде тамо, хоћу да их изненадим све, кад изађем да не мисле да сам пропао. Јер знају они да је ово таква установа да

се тешко излази. Лако се улази, а тешко излази. Али, ето, ја сам велик оптимиста. Добро се понашам овде, нисам правио грешке, јер ја сам иначе такав и на слободи и нисам опасан, једино кад мало попијем, једино сам овако темпераментнији. Сад нисам више, раније, док сам био млађи, волео сам се и потући, а сад нисам. Једино сам мало имао проблеме са оцем, нема поверење у мене, док је мајка друго. Ето, он је и школован, мајка није била школована као он, али је била већи педагог и знала је више са мном него он. Он све схвата трагично.

Т. - Настојали су да Вам помогну и отац и мајка и сестра.

Ш. С. - Не, и сада ми отац... Жао ми је што он не гледа на себе. Каже ми сестра јуче телефоном: „Не једе ништа, само мисли шта ће теби послати.“ Мислим, он је добар, само што нема такта са мном, не зна. Не могу ја њега преваспитавати, а он не може ни он мене толико. Он чува све за мене. Он се боји за мене, кад он умре, ко ће ме издржавати, да ли ћу ја добити пензију његову и то. Оставио ми је неке паре и плаши се за мене. Каже, ја бих ти дао све да се ожениш, да имаш деце, а овако да ти дам, ти ћеш то пропити и прокоцкати. Ту је у праву.

Т. - Значи, Ви бисте добили више кад бисте били бољи.

Ш. С. (Смеје се).

Т. - (смеје се) А не можете да будете бољи, јер не добијате. То је та замка.

Ш. С. - Па, да.

Т. - Значи, добили бисмо више када бисмо били бољи, а не можемо да будемо бољи, јер мало добијамо.

Р. Д. - Па ја да вам кажем, овај,

Исцелјење раслабљеног, манастир Љубосиња

ми много тога испричамо овде важног и неважног, а у суштини свега су добри породични односи. Добри породични односи, овај, и то мора бити стабилна особа. То се показало на многима, којима су породични односи били добри, да су и они добро и да брзо излазе. Радош, на пример, изашао је одмах и њега немате шта да држите, ни милиција, ни нико. А где су лоши породични односи, то је сасвим друга ствар.

Т. - Држи га значи породица.

Р. Д. - Породица, да, да.

Т. - Јесте.

Р. Д. - Јер ви слушате више породицу и оно што ће вам рећи породица, какав сам ја био на викенду, какав сам био овако, како се осећам кући, а ви ме пратите овде какав сам, значи породица је најбитнија ствар.

Т. - Значи, циљ је да учествујемо у породичним односима.

Р. Д. - Како да не.

Т. - А све друго је да на то обратимо пажњу. И ова група има за циљ да обратимо пажњу на породичне односе.

Р. Д. - Јесте.

Т. - Да овде научимо, кад стекнемо неку слободу и вештину да нешто размењујемо, онда ћемо тако и код куће.

С. С. - Та моја Д., та моја ћерка, тај син, та моја сестра, и многи, многи тамо од рода и од порода; тако рећи, моја судбина је у њиховим рукама, што ће они, нормално, јер сам велики верник... Пред Богом сад... ја не жалим ништа њих, овај, ни кажњавати, ни критиковати, и један апел, и што сам рекао ви сте највећи злочин и геноцид начинили над С. због тога и тога. С. као С., био је човек који је био. Ево, да причамо, то је духовно надарење. А што се тиче овде, ја увек себе налазим, докторица Биља...

О ЋУТАЊУ

Т. - Да ли бисте Ви, Г., нешто рекли?

(Ћутање)

Г. М. - Шта знам.

Т. - Није то толико битно, има овде битнијих ствари о којима ћути-

Г. М. - И ја тако мислим.

И. А. - Још бих нешто приметио. Нисмо сви овако расположени за причу и за тако неке дијалоге док смо на блоку.

Т. - Као што је овде.

И. А. - Не знам, мени дође, ето, пре неке ноћи сам устао у два сата и шетао сам по соби. Некако су овде људи другачији, да ли им прија женско друштво или шта ја знам из којих разлога, али некако су отворенији, комуникативнији.

Т. - Значи треба имати прилике.

И. А. - Ја овако нисам никада разговарао ни са Р. који ми је најбољи пријатељ, нити са било ким.

Т. (гледам према М. Л.) - Како Вам делујемо овако, Ви слушате.

М. Л. - Скоро ћаскамо. Да ли имамо времена и могућности за ћаскање, да ли ми правилно трошимо своје време или немамо времена за ћаскање. Ја сам мислио да група треба да иде што дубље, што шире, што садржајније. А може и овако да се ћаска.

Т. - Значи, Ваш је доживљај да

ми ћаскамо. Што не прекинете и не кажете нешто.

М. Л. - Зато што је шкакљива тема, ја сам више пута желео да прођем кроз неки лавиринт, кроз неке лествице које је поставио људски мозак, али тешко је то. Добро је мене укорила докторица Зорица, каже, превише очекујем од човека, човек није заслужио толику пажњу, док сте Ви рекли супротно. Ми смо имали пар констатација овде, да се бавимо човековом психом, човеком,

реалношћу. Требало би дефинисати ту реалност, или је пука конструкција речи.

Т. - Да ли је реалност на блоку када се људи не друже, или је реалност овде када нешто размењујемо. Имамо две реалности: једну на блоку када се мање прича, и једну овде, кад, јесте да ћаскамо, али је ипак другачије мало.

М. Л. - Ја сам покушао да говорим о стварима о којима ћутимо.

Т. - О чему смо ми ћутали? Ћута-

ли смо на два начина: и када смо причали и када смо ћутали.

М. Л. - Не можемо, не можемо ми тако, јер смо ми овде затворени, клаустрофобични, ми смо овде у специјалним условима, ми не можемо онако да зборимо како Ви зборите са Вашим колегама. Ми смо у посебном стању, ми смо овде контролисани, ми смо овде у јако тешком стању. Ја Вас молим да саслушате, Ви сте будни и везани за ту реалност, коју смо сви преживљавали током живота. Хоћу да наговестим нешто: оно што нас чини бићем није од нашег рођења, од мајке и од оца, него од неког прабића од кога смо потекли.

ЗНАЧАЈ ГРУПНЕ ПСИХОТЕРАПИЈЕ

М. М. - Ја сам нашао више овде милосрђа и љубави и свега него напољу. Ја сам рекао да сам нашао овде више разумевања и милосрђа, него напољу, код своје рођене родбине, код оца, мајке и брата ја нисам наишао на разумевање и опраштање као што сам нашао овде, а ни у једној другој болници у којој сам био, тако да ја сам рекао сто пута и понављам поново, ако треба и до краја живота да останем овде, ја нећу ићи ни у какав Вршац, ни у дом, мени се овде допада, особље јако професионално ради свој посао, и не само професионално, него и са неком дозом, да кажем, професионалне љубави према овом послу. Ја сам рекао више пута, да неко ко толико мрзи овај посао, он га не би ни радио, је л' тако, значи, осећа ипак неку макар малу симпатију, искрену симпатију, према нама и ето, то је довољно да се човек лепо осећа.

Т. - Да видимо како је сада.

С. С. - Тренутно стање овде.

Љ. С. - Овде је пакао.

Т. - Овде, тренутно овде, где смо ми.

С. С. - Овде, да.

Љ. С. (насмејаним гласом) - Овде је сад уживање од оваквог разговора.

С. С. - Ја да Вам кажем, немам право да критикујем никога, али може је да самоћа убија човека. Је л' може да се каже усамљен човек постаје поремећен, поремећен човек постаје усамљен. Ја можда сам рекао много, можда сам рекао мало.

Љ. С. - Довољно.

Т. - Неко има породицу своју, неко нема, али ми смо сви заједно у групи.

Повраћак блудног сина

С. - Па, да.

Т. - То је једна група, као што је и породица група.

М. - Као једна породица, да се што боље дружимо, да се што боље разумемо, да се прикажемо такви какви јесмо: са нашим манама, и слабостима, и гресима, да кажем, и да опраштамо једни другима колико може да се опрости, без обзира шта је ко рекао и шта је ко урадио, да му се опрости и да се разуме то што је рекао.

М. М. - Сад смо променили тему, али мислим да је оно што је рекла докторка Биља јако интересно, каже: ако нешто затрпамо у нама, онда мало разгрнемо и допремо до тога.

Т. Д. - Да.

М. М. - Што се мене тиче, то има знатног утицаја на мене, јер сви кажу да сам јако емотиван, да сам јако осећајан и то, али, ја сам више емоција имао пре болнице, буквално сам остао на пет или десет посто емоција. Ја сам имао лепе емоције, знате, тако да нећу да хвалим себе, али кад неко толико лепих емоција даје, буквално цео свемир испуњава својим мислима, тако да толико сам осећао у себи и снаге, и љубави, и енергије, и свега, тако да ето. Ја покушавам сада да повратим то, али јако је споро и тешко, докторице, али ја се надам да ћу успети да повратим макар део, то ме највише погађа, то је највеће богатство, ни материјално уживање, ни јело, то ме највише занима, нема већег уживања, само да повратим емоције, то ме највише занима у животу.

Т. - То је богатство.

Т. - И у овим суровим условима, може да се нешто лепо осети и размени.

М. М. - Јесте. Па, ето и ми смо убице, а осећамо неку љубав и нешто лепо, не само ја, него и сви остали у групи, не само у групи, него и остали. И ја шта сам урадио, на који начин сам убио родитеље и ја сам човек, нисам зверка, осећам и ја.

(Ћутање)

О ПОСТАЊУ

М. Л. - Мислили би о нама да смо малолетни, да смо луди, да не можемо да искажемо своје духовно - душевно живљење живота, које нас чини исто тако бићем, како и наше материјално присуство, које манифестујемо неком агресивном, атакном, или шта ја знам.

(Ћутање)

Д. Т. - Ја када сам први пут почео да размишљај о Богу, то је било у болесном стању.

Т. - То је било на факултету.

Д. Т. - На факултету, на четвртој години студија. Тада сам желела да снимим филм о Богу. Читала сам разне књиге.

М. Л. - Да се нађемо на прапочетку, ми бисмо стекли у себи идеју о вишем Бићу.

С. С. - Значи, још увек није објашњено, по теби, како је човек настао.

М. Л. - Ја верујем да га је Бог створио.

С. С. - Е, па тако, хвала Богу, тако већ...

Љ. С. - Е, сад имам ја један...

С. С. - Већ смо решили један проблем.

Т. (гледа ка М. Л. који такође гледа ка њој) - Јесмо ли на земљи или на небу?

М. Л. - На земљи смо.

Т. - На земљи.

М. Л. - До неба је јако далеко.

С. С. - Високо.

М. М. - Не, бићемо читаву вечност на небу, па да још мало искористимо док смо на земљи.

М. Л. - Али земља је на небу, што се тога тиче, на небу смо, али смо на земљи.

(Смеје се)

Т. - Могу и земља и небо да буду близу?

М. Л. - У извесном смислу има у томе истине, ја сам увек говорио да смо ми света бића. Можемо, само ако хоћемо...

Л. Љ. - Причали смо, синоћ смо причали. Значи, све што се дешава у макро-космосу, то има неки ужи смисао у микро-космосу.

Т. - Шта је то микро-космос?

Л. Љ. - То су атоми и молекули.

Т. Д. - Морални закони у човеку.

Л. Љ. - Постоји Бог који нас је створио.

(Ћутање)

М. Л. - Ја сам баш хтео докторицу да питам, ја сам заборавио, а нисам темељно ни учио дарвинистичку теорију о постанку човека. Не знам сам зачетак, ја знам наставак и како је текло, овај, како дарвинисти тумаче настанак живе твари.

Т. Д. - Кажу да су прво постојали

коацервати.

М. Л. - Шта?

Т. Д. - Коацевати, неки у правоу.

Л. Љ. (жели нешто да каже, али га други прекидају, и то што је рекао је нејасно)

М. Л. - Ја не верујем да од шкољке и глисте може да настане човек, ја тако нешто нисам склон да верујем, приметим човека, посматрам човека у садашњем стању и пропорцијама идеалним, мислим да је пре вероватно да се неко више биће, виша сила поиграла са нама, мислим да треба веровати томе да је Бог створио човека, да је човек створен.

ПРАЗНИЦИ

Т. - (примећујем да се Стеваново лице развукло у осмех) - Шта каже Стеван?

П. С. - Ја сам посебно расположен, пошто ми је данас имендан, данас је Свети архиђакон Стефан.

С. Љ. - А, честитам.

П. С. - Хвала. То је трећи дан Божића и то је велика слава, многи славе светитеља, он је каменован у четвртм веку.

М. М. - Који светитељ?

Стеван - Свети архиђакон Стефан.

Т. Д. - Ја сам имала друга који се звао Риста и он је, кад је Божић, мене звао и каже: „Ристо се роди“.

Т. Д. - Ево, мене су пре неки дан обрадовали мисионари из храма Светог Александра Невског, послали су ми Свето Писмо, тако да сам почела да га проучавам.

М. М. - А, а.

Т. Д. - Читала сам „Песму над песмама“; и послали су ми „Мали православни молитвеник“, тако да сам се баш обрадовала. Обећали су ми то кад су били прошли пут у посети.

ШТА СМО ЧИТАЛИ

Ђ. М. - А тема је, заправо, то сам сад баш, а можда сам и тада несвесно размишљао од Толстоја, од Толстојеве приче, кнез Нехњудов, како се зове „Васкрсење“ или „Вазнесење“.

П. С. - „Васкрсење“.

Ђ. М. - „Васкрсење“.

П. С. - Да.

Ђ. М. - Кад он иде, ако си читао, јеси, за оном праљом, коју је заволео, јеси ли читао (обраћа се С.), изгледа да јеси; кроз затворе, кроз читаву Русију до Сибира и на крају кад

њу смештају у тај финални затвор у Сибиру, он је присутан ту кроз низ ситуација. Тако се и у овом филму, заборавио сам како се зове, јавља тај мотив, те неке платонске љубави. Ту је у питању један адвокат који одлази да је обиђе пошто је добио њен случај и на први поглед, видевши, заљубио се у њу и током читавог филма присутни су дијалози, разговарају, и баш је та тема преузета и екранизована у тој екранизацији, могу рећи.

(Ћутање)

М. М. - Г. нам је спремио нешто (Г. држи листове новина у рукама)

- Јеси ли спремио нешто?

Г. М. - Има само о Великом Петку, који је прошао.

М. М. - Аха, аха. Може, може, да чујемо мало.

Г. М. - „Спомен на догађај на Голготи на коју је Исус сам изнео Крст на коме је разапет.“

- Верујући Православне Цркве у свету, без обзира на то да ли празнике прослављају по старом или новом календару, подсећају се данас страдања и смрти Исуса Христа Сина Божијег, називајући данашњи петак Великим, као што се називају сви дани ове седмице, која се назива: Страдална, Страсна или Велика. Црква дан Христовог страдања сматра најтужнијим празником у години за све своје вернике, и за болесне и изнемогле прописује најстрожији пост на води, а најревноснији у поштовању канона узму тог дана тек гутаљ воде и залагај хлеба. У библијским списима је записано да је после вечере у Јерусалиму, којом је установио Свету Тајну причешћа, и Јудиног издајничког пољупца у Гетсиманском врту, после кога је ухапшен, Исус Христос спроведен у Јерусалим, где је осуђен на смрт разапицањем на Крст на Голготи. С трновим венцем на глави, Христос је на својим плећима изнео на брдо изнад града тешки дрвени Крст на коме ће издахнути, разапет између двојице разбојника, молећи се чак и за своје целате, речима: „Оче опрости им, јер не знају шта раде“. Христос је, како је записано у Јеванђељима, издахнуо у девети час дана. У време Христово, у Јудејским земљама време се рачунало од изласка

сунца, што значи да би време Христове смрти било око три сата после поднева. Читава природа обележила је час Исусове смрти. Завеса у Јерусалимском храму расцепила се на пола, земља се затресла околу, Голготу је прекрио изненадни мрак. Гробови су се отворили. У вечерњим сатима на молбу угледног и богатог Јосипа из Ариматеје, Пилат је дозволио да се тело Христово скине с Крста и сахрани у Јосиповом врту. На улазу је наваљена тешка плоча и постављени стражари јер су то захтевали фарисеји, правдајући тај свој поступак тиме да ће Христови ученици под окриљем ноћи узети тело свог учитеља и објавити да је он васкрснуо, као што је најављивао за живота. У спомен на смрт Христову и скидање с Крста, у свим храмови-

*Исјосник сахрањује разбојника,
Главна хиландраска црква*

ма износи се данас после подне Плаштаница, платно које симболише тело Христово скинуто са Крста, поред којег народ пролази и целива га. Звона не звоне, све до Васкрса бију дрвена клепала. Велики Петак је дан туге, тишине и поста, у спомен на невино Христово страдање, које је свесно поднео за искупљење људских грехова.

(Ћутање)

М. М. - Па, добро, мада је то познато. То све пише и у Новом Завету. Ко није читао Нови Завет... Мене у вези тога, плаштаница... онај покров у који је био увијен Христос, можда неко не зна... човек кад умре из његовог тела избија флуид или тако нешто, нека течност, не могу да се сетим, и тако се Христов лик

оцртао на том покрову. Има фотографија једна; ја сам читао „Велике светске мистерије“, то се чувало строго, као реликвија у Италији, Ватикану, у Риму је био дуго тај покров, па је оштећен мало, и види се трнов венац око главе, и види се... слично нешто као што описују средњовековни сликари, знате, имао је дугу и мало валовиту косу, довде (показује), мало дужу од моје, и браду, и јако мршаво, испијено лице и доле прилично мршаво тело, измршавело и прилично развијено онако; има фотографија његова снимљена, тај плашт је упио његов лик, у очима нешто заиста, чак и на тој мутној фотографији, црној, види се да то није обичан човек, знате; сад, колико је то истина, не знам, али пише у једној књизи која препричава истините догађаје. То се сад чува поново у Риму негде, да ли у цркви Светог Петра, или у Ватикану негде, стварно не знам. Посебна шкриња, сва прекривена златом, и сребром, и драгим каменом, пажљиво је сложено, монахиње су то пажљиво закрпиле оно што је било оштећено, тако да је то пажљиво враћено. Јер, то неко зна, јесте ли Ви знали, докторице?

Т. (дајем потврдни знак главом)

М. М. - Јесте.

(Ћутање)

М. М. - Иначе, што је интересантно, ретко ко се придржава тог учења што је Христос говорио својевремено.

(Ћутање)

М. М. - А, можда је претешко, можда је претешко његово учење да би ми обични, грешни, могли да се придржавамо тога. Превише је узвишено. А што рече онај италијански писац, кога стално помињем, Ђовани Папини, он је говорио, кад су му замерали да је мрачан тип, кажу му: „Ти не волиш Христа“. Он је рекао да, иако смо хришћани, нико се не придржава онога што је Христос говорио. Само као на папиру, иду у цркву, посте, моле се, славе празнике, а тамо иза леђа и кад остану сами, раде свашта.

Т. - И хришћани и они који нису.

М. М. - Бог види све, не може да се сакрије. Ако је створио читав свемир, онда је дечија игра да зна шта ми радимо.

(Ћутање) ■

Др Биљана Анђелковић

СВЕТИТЕЉ ЈОВОВСКОГ ЛИКА - НИКОЛАЈ ЕПИСКОП ЖИЧКИ И ОХРИДСКИ

-наставак-

Период између 1920. и 1936. године, тачније, боравак владике Николаја Велимировића у Охриду, представља време његовог потпуног богословског сазревања и коначног утемељивања сопствене мисли о Богочовеку. Његово богословско образовање које је у великој мери обликовано на западу, у сусрету са руском религиозном философијом с краја XIX века дало је познату теорију о Свечовеку. Начело његовог богословља престаје да буде безлично (свеимени = безимени) и његов центар заузима Богочовек (Онај који има име = Исус Христос)

Наследник престола Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, принц-регент Александар је својим потписом Указа о постављењу новоизабраног епископа Николаја Велимировића на Епархију жичку од 19. маја 1919. године потврдио одлуку Светог архијерејског сабора. Устоличење у Чачку¹ и први дани епископског рада на сређивању стања у епархији која од смрти владике Саве Дечанца 1913. године није имала епископа и где је после Првог светског рата владала поприлична несређеност, потрајао је веома кратко. Владика Николај је после само осамнаест месеци, пошто је изабран и устоличен за епископа жичког, 17. новембра 1920. године, одлуком Светог архијерејског сабора, пребачен на Охридску епархију. До данас је остало нејасно зашто се Сабор одлучио на овакав корак и ко је био главни инспиратор, али оно што је сигурно, јесте удео првог патријарха васпостављене Патријаршије Димитрија Павловића. Између ове двојице јерарха је владала већ дуго нетрпељивост², тачније још од времена Николајевог студии. Нетрпељивост је дошла до изражаја приликом одлуке, тада митрополита Србије - Димитрија да Николаја пошаље на поновне студије у Русију. Касније, приликом избора за епископа жичког, Николај се дуго премишљао да ли да прихвати избор³ и по сведочанству архимандрита каленићког, Никона, пристао је тек после убеђивања. Синовац владике Николаја, блаженопочивши епископ шабачко-ваљевски Јован, у својим забелешкама ће инсинуирати да је премештај са жичке на охридску катедру била казна⁴, наводећи том приликом да је кривица Николајева била у толеранцији свештеника који су се по други пут оженили. Међутим, тешко се може прихватити да је владика Николај удаљен из Жиче само из наведеног разлога. Са друге стране, зачуђује чињеница да је један епископ пребачен на другу епархију очигледно противно својој вољи, јер то није у духу канона православне Цркве.

Само годину дана пошто је постављен на Епархију охридску, 8. новембра 1921. годин, на заседању Светог архијерејског сабора у Сремским Карловцима, Николај подноси оставку на место епархијског архијереја. Тон којим је оставка писана веома сликовито приказује разлагање између амбициозних стремљења охридског

епископа и расположења које је владало у Сабору.⁵ Његова оставка није уважена и Владика је остао епископ Охрида, а до октобра 1923, администрирао је и Америчко-канадском епархијом.

Период између 1920. и 1936. године, тачније његов боравак у Охриду, представља време потпуног богословског сазревања и коначног утемељивања сопствене мисли на Богочовеку. Наиме, и поред својих бројних путовања и то најчешће у САД 1920, 1922. и 1927. године и континуитета у односима са представницима Англиканаца, владика Николај успоставља веома важан контакт са Светом Гором, а пре свега са Хиландаром и нашим пустињацима. Његово богословско образовање које је у великој мери обликовано на Западу, у сусрету са руском религиозном философском мишљу с краја XIX века дало је познату теорију о Свечовеку, која се у делу "Речи о Свечовеку" појавила 1920. године и то без имена аутора⁶. Владика Николај је током двадесетих година прошлог века потпуно напустио мишљење засновано на англиканској теорији "Theory of Branches", по којој ниједна хришћанска конфесија нема пуноћу истине, већ једино обједињене у једну "све-цркву" добијају благодат наведене пуноће. Начело његовог богословља престаје да буде безлично (свеимени = безимени) и његов центар заузима Богочовек (Онај који има име = Исус Христос).

У време архипастирске службе владике Николај, Охрид је био мало место у близини албанске границе, без струје и воде и блатњавих улица. Чињеница да је време вековима заобилазило Охрид, привлачила је велики број туриста, а од тренутка када је градић подигнут над остацима римске Лихниде, добио свог хиротонисаног суграђана, било је све више оних који су долазили да га посете. Тако је међу посетиоцима Охрида било све више познаника и пријатеља владике Николаја из Енглеске и Америке.

Са тридесетак слабо образованих свештеника и епархијом која се састојала из свега три округа (Охрид, Струга и Дебар), владика Николај је био у великој мери поштеђен административног рада. То му је омогућило да скоро целокупно време искористи за молитву и писање. Његов двор је био једна стара зграда, без чврстог

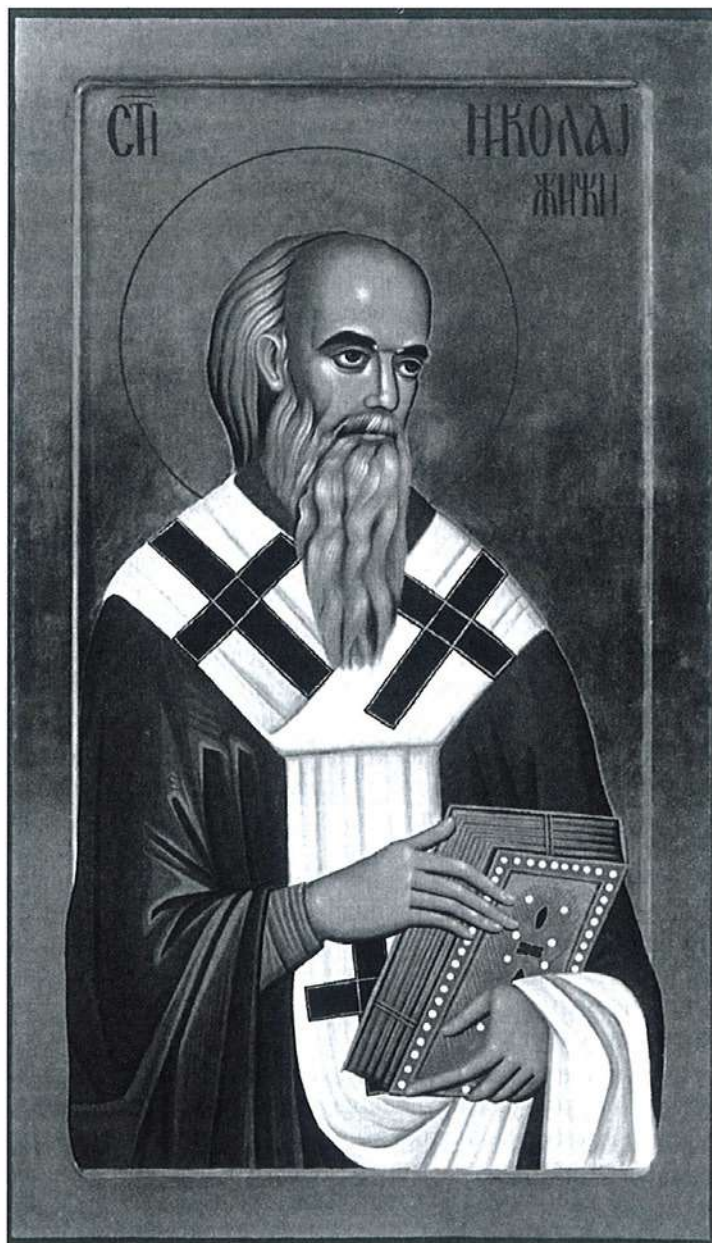
пода, без грејања и текуће воде; у поређењу са резиденцијама других епископа личила је пре на чобанску колибу, него на седиште једног епископа. Са друге стране, Охрид је био попличан црквама и то је била његова предност. Са четрдесет средњовековних цркава, Охрид је био јединствен и потпуни антипод Западу, где је владика студирао.

Најважније дело које је током ових шеснаест година настало, био је "Охридски пролог". Кратка житија светих за по сваки дан у години су се појавила 1928. године у Нишу и представља најчитаније дело владике Николаја. Ово јединствено дело које чине житија светих за сваки дан у години, допуњена созерцањем и кратком песмом, представља редовну лектуру у манастирима и богословијама и неопходни је додатак духовној храни.

Овим делом је владика Николај дефинитивно постао народни учитељ и пророк. Он више не говори речником једног надконфесионалног теолога. За разлику од његових "енглеских" дана, он се у потпуности окренуо православљу и предањском богословљу са једном конкретном етничком и културном позадином.

УЧЕСТВОВАЊЕ У ЕКУМЕНСКОМ ДИЈАЛОГУ

Заокрет или теолошко узрастање се одразило пре свега на његово учествовање у међуконфесионалном

дијалогу. Требало би нагласити да осим трансформација које је владика Николај као теолог доживео, још две битне спољне промене играју велику улогу у измени односа према екуменском дијалогу. Прва промена произилази из чињенице да је као епископ свети Николај имао знатно мање времена него као јеромонах. Независно од тога што је епархија у Охриду била поприлично мала, владика Николај је своје време у потпуности посвећивао созерцању, молитви и раду на сређивању епархије. Визија која је прожимала цело његово дело јесте императив да Јеванђеље не буде теолошки *l'art pour l'art*, него философија живљења, свакодневница комуникације са Богом и ближњим. Зато је видокруг његовог рада био испуњен проповедањем јеванђељске истине у сваком делу Охридске епархије.

Ипак, не може се рећи да је владика Николај у потпуности прекинуо односе са хришћанима на Западу и да је у потпуности окренуо леђа међуконфесионалном дијалогу. Центар његовог "екуменизма" јесте Богочовек и то како га православно богословље види. Настављајући у смислу своје раније мисли да "Хришћанство није предодређено само за Исток или Запад, већ за целу Земљу"⁷, он као једино исправно исповедање вере види само православље. Само православље може да помогне свету, само је оно светлост свету. Оно је довољно јако да обједини све хришћане, али не стварањем једне надрелигије, него сведочећи веру коју је православна Црква сачувала. "Срце Православља треба да куца подједнако топло за сва људска бића на Земљи, која се у бури живота хватају за Христа као своју котву спасења... Затворити Православље у границе једне нације или провинције, исто је што и закључати сунчану светлост у гвоздени ковчег? И како се може ограничити Православље, да не светли целом свету?"⁸. Овако је свети Николај писао за "Православље", календар за 1933. годину (стр. 39-50). Дакле, сједињење конфесија могуће је само у исповедању једне, православне вере у чијем је центру Богочовек.

Оно што карактерише Николајеве мисли у вези са западним хришћанством јесте и одређена разочараност путем којим је Европа наставила да хода после гротла Првог светског рата. Зато је његова нада усмерена ка САД као једином преосталом седишту наде да се западни хришћани врате Цркви и да испуне своју историјску мисију ширења вере у распетога. Чистоћа исповедања вере у Православљу јесте залог обавезе које оно има према свим хришћанима света.

Као што је речено, између 1921. и 1927. године, владика Николај је три пута посетио Америку. Требало би нагласити да су његове раније посете САД биле узроковане пре свега чињеницом да је од 12. децембра 1921. године па до 18. октобра 1923. године био администратор Америчко-канадске епархије. И током тих посета владика Николај је посећивао представнике Епископалне цркве. Он је и први епископ који је проповедао у једној црначкој цркви - Светог Филипа у њујоршкој четврти Харлем, који ни тада није био безбедно место.⁹ То значи да је скоро пола века пре појаве Мартин Лутер Кинга владика Николај својим примером посведочио непостојање разлике између црних и белих људи.

У часопису "Хришћански живот"¹⁰, 1923. године владика Николај је са одушевљењем писао о англосаксонским политичарима и њиховој побожности. Они су по њему (председник Хардинг, Вилсон и др.) испунили императив који сваки народни првак мора да, по мишљењу владике Николаја, испуни.

Четири године касније, приликом посете САД и учествовања на Конференцији за очување мира, његов тон је промењен. Свој разговор са министром Џоустоном, генералом Кларком и домаћином Креном, владика Николај је продубио и у виду студије „Рат и Библија“. У овој књизи се веома јасно види колико је богословље владике Николаја постало библиоцентрично. Бог не чели зло, него је човек тај који зло еманира. Предањски одговор на питање одакле зло у свету када је Господ све добро створио, владика Николај аргументује Библијом. Кад год је изабрани народ (а то није само Израил, него и сви хришћани) одвратио своје лице од погледа благоговљивог Господњег, дешавало се оно што је било најлогичније. Уколико нисмо на месту светлом, онда смо на месту таме. Интересантно је колико је владика Николај у „Рату и Библији“ отишао далеко у групној одговорности и то пре свега сукобљавајући се са вулгарним индивидуализмом западне теологије и философије који је свој зенит доживела у систему *Übermenscha*. Сукобљавајући се са индивидуализмом, владика је појединца скоро потпуно утопио у заједници. И када расправља о греху појединца (грех владара), опет је то у светлу греха који имплицира пропаст целе заједнице и обрнуто - вера владара имплицира благостање целе заједнице.

"ТАМНА ФАЗА" 1936-1941.

Сматрам да је неопходно објаснити зашто сам ово поглавље именовао "тамном фазом". Урадио сам то првенствено из разлога што је умирање једне државе и ере потпомогнуто најавом Другог светског рата, оставило видног трага на души и делу старца Жиче и Охрида.

Владика Николај је био веома темпераментна особа, са изузетно снажним доживљавањем и проживљавањем целокупне констелације времена у којем је живео. Интересантно, али његов смисао за историју га у великој мери одваја од већине православних теолога и духовника који су се, заједничарећи са Господом, откинули од врзине историјског тока и већ сада и овде ушли у есхатон. Са друге стране, по томе колико је Свето Писмо било заступљено у његовој мисли и по свему што је урадио и рекао, може се лако констатовати да је и владика Николај, још за време земног живота, корачао својом ипостаси по улицама Царства небеског.

Тридесете године прошлог века обележио је почетак краја велике српске фантазмагорије - Југославије. Историјска процена онога што смо од Нишке конференције (1915. година) преко уједињења (1918. година) и Видовданског устава (1921. година) урадили, спада у обим једног научног рада који ће бити написан тек онда када узаврелост балканских емоција изгуби на интезитету. Ради појашњавања потеза које је владика Николај повлачио у овом периоду, сматрам да је неопходно навести пар карактеристика.

Унитарно уређење културолошки, етнички, конфесионално и религиозно разноликих делова новонастале Краљевине, на челу са српском династијом, била је немогућа мисија која је, хтели ми то да признамо или не, у моменту стварања била осуђена на пропаст. Када је Пуниша Рачић у сред летњег заседања Скупштине посегао за пиштољем, сваки чин југословенске драме је добио ледени след логике.

Почев од 1923. године, краљ Александар је покушавао да решавањем римокатоличког питања реши и унутар-политичко питање, конкретно да преко Бискупске конференције утиче на политичке представнике Хрва-

та. Словенци, за разлику од Хрвата, никада нису имали већих проблема у прилагођавању на новонасталу државу. С тим у вези и словеначка Бискупска подконференција није имала значајних примедби и жеља по питању црквене политике краља и његове владе. Уставом краљевине био је решен положај свих верских заједница, једино су римокатолици остали са нерешеним статусом и то првенствено из разлога што је Ватикан од пропасти папске државе 1870. године положај својих верника решавао потписивањем специјалне врсте државног уговора са конкретном земљом. Дакле, требало је да се начини уговор између Краљевине СХС и Ватикана. Две године од почетка израде Конкордата, 1925. године, начињен је први нацрт који су одбацили политички представници Хрвата, тачније вођа Хрватске сељачке странке Стјепан Радић. По Радићу, Конкордат је био исувише клерикалан и омогућавао је црквеним прелатима да се мешају у политику, тако да је пројекат стављен *ad akta* до даљњег. Међувреме није ишло на руку решавању овог проблема. Прво је убијен Радић, па онда краљ и атмосфера перманентног и обостраног оптуживања Срба и Хрвата је постајала све усијанија. Жеља принца Павла је била да одржи земљу коју је изненада добио на старање, макар до пунолетства краља Петра II. С тим у вези је почетком 1935. године поново покренуто питање Конкордата. Додуше, сада су биле сасвим другачије околности. Спољнополитичка ситуација је сваким даном све више мирисала на рат, а народ краљевине, која је по први пут на светску сцену увела име Југославија, је видео све мање разлога за заједнички живот.

У таквој сценографији, Конкордат је за многе представљао сламку спаса - неку врсту уставне повеље и то је главни разлог због којег су влада и намесник тако тврдоглаво бранили Конкордат.

Када је Конкордат потписан 25. јула 1935. године, мало ко је обраћао пажњу на њега. Наравно, да би Конкордат постао пуноважан, морао је да прође кроз Скупштину, да у њој буде изгласан и да га потпише намесник. Председник владе Милан Стојадиновић (који није учествовао у изради Конкордата, а на власт је дошао двадесетак дана пре планираног потписивања) се, скоро годину и по, двоумио шта да ради са њим и крајем 1936. године одлучио је да приступи скупштинској процедури. Тек тада реагује Српска православна црква. У својој беседи на Св. Василија (Нова Година), 14. јануара 1937. године, патријарх Варнава оштро напада Конкордат. У тој беседи патријарх је употребио синтагму "црна Интернационала" која је била карактеристика свих списа које је владика Николај написао против Конкордата и папизма, тако да се може са сигурношћу тврдити да је иза жестине одговора главе Цркве у Србији стајао управо епископ жички Николај. Овде се мора водити рачуна да ни једном речју нису нападнути верници Цркве Рима, него само папа, као инкарнација искариотске издаје и пропасти основних начела вере у Васкрслога. Главни проблем је лежао у предвиђеном оснивању друштва "Католичка акција" које је за јерархе СПЦ било лучноша римокатоличког прозелитизма.

Како се дан изгласавања у Скупштини (22. јул 1937. године) приближавао, тензија је расла, нарочито од јуна месеца када је патријарх Варнава изненада оболео. Кулминација се десила 19. јула, приликом "Крваве литије" када је жандармерија напала литију која је од Саборне цркве у Београду кренула пут темеља храма Светог Саве на Врачару, после одслуженог Молебана за здравље

патријарха. Свети архијерејски сабор је још пре тога одлучио да екскомуницира из Цркве све оне посланике православне вероисповести који буду гласали за Конкордат. У ноћи када је Конкордат изгласан, умро је патријарх. Ни дан-данас није у потпуности отклоњена сумња да ли се радило о природној смрти или је патријарх Варнава био отрован. Обдукција никада није урађена, а великодостојници СПЦ у послератном периоду нису желели да о томе причају, пре свега да не би саучествовали у сатанизацији краљевине и монархије.

Владика Николај је био духовни лидер покрета против Конкордата. Када је после одустајања од Конкордата успостављено примирје између владе и Патријаршије, владика Николај је одбио да пристане на компромис. Инсистирао је на јавном покајању свих оних који су се огрешили о мајку Цркву. Како је то покајање било у директној вези са политичким превирањима, јасно је да до њега није могло да дође. Но, владика Николаја нису интересовали ситни циљеви политичарења. Тако се десило да је владика Николај, почев од фебруара 1938. године, па до краја 1939. године, био у једној врсти раскола са остатком Патријаршије, јер није могао да пристане на политику у Цркви. Сви који су гласали за Конкордат су се бацили каменом на Христа, јер су гласали за сурогат - за антихриста (папу), тако да покајање није питање нечијег хира, него израз схватања и одговорности за Цркву. На жалост, висока мерила светог Николаја су била недоступна већини његових савременика. После

више месеци одбијања да учествује у раду Светог архијерејског сабора, владика Николај је попустио и то највише јер је неман рата била ante portas. Влада у Берлину се већ дуже времена интересовала за Балкан.

РАТ

Доста пажње привлачи податак да је владика Николаја одликовао Хитлер. Наиме, владика Николај је као епископ охридско-битолски уредио немачко војно гробље у Битољу и заједно је са свештеником Миодрагом Лилићем (парох у селу Гложани код Свилајнца) одликован у присуству патријарха Варнаве 1936. године орденом Крста заслуге за немачки народ.¹¹ Расправа о томе да ли је владика Николај био присталица или противник нацистичке идеологије излази из оквира овог чланка, тако да ову тему остављам за неки други пут.

Утемељење државе и личности на човеку, раси или нацији представља врх леденог брега вишевековне деохристијанизације Европе. У томе није било никакве разлике између Маркса и Хитлера, и то је оно што је владика најчешће нападао. Не ради се о политичком ставу, него о гласу оног који вришти у пустињи. Уколико се цела Европа поведе за једном од ове две пошасте, то ће бити њен коначни крај, јер је Европу створило хришћанство и уколико оно нестане, нестаће и она. Култ личности који су гајили Хитлер, Лењин и Стаљин, јесте култ антихриста и представља ревитализацију ваалових жречева, које је још Свети Илија победио. Само, без обзира на страхоту избора јерусалимске масе која је пре две хиљаде година урлала "Распи га, распи", избор ове савремене скупине безаконика је још гори. Гори је због тога што се овог пута покушава разапињање Оног који је васкрсао и што се овог пута добро зна шта се чини.

Како је владика Николај имао посебно добре односе са Англичанцима и аутор је више антинацистичких списа, сасвим је логично што је окупатору било веома важно да га ухапси и потпуно одсече од пастве. Ухапшен је на Петровдан 1941. године у манастиру Жичи, која је била тешко разорена од бомбардовања, а затим интерниран у манастир Љубостињу. У Љубостињи је владика био у кућном притвору, али је могао да прима посете, тако да је наставио да управља епархијом. Током 1942. године је, по свему судећи, планирано "убиство из нехата", али се од те замисли одустало. Немци су после катастрофе код Стаљинграда одустали од даљег распиравања ватре. Међутим, ако су одустали од ликвидације, нису одустали од даљег мучења и 16. децембра 1942. године, владика је пребачен у манастир Војловицу, где му се убрзо придружио и патријарх Гаврило. Услови живота у Војловици су били строжији него у Љубостињи. Комуникација између патријарха и владике Николаја је била сведена на минимум. Владика је своју собу претворио у капелу где се служило јутрење и вечерње, а само недељом и празником је било дозвољено да се служи у цркви.

Месец дана пре него што ће јединице Црвене армије заједно са партизанима да ослободе Београд, у зору 14. септембра 1944. године, патријарх и владика су пребачени у логор Дахау код Минхена¹². У такозваним "почасним бункерима", владика је заједно са патријархом провео неколико месеци, одакле су обојица пребачени у Беч, где су били у кућном притвору. Немци су све време вршили притисак на обојицу, да пристану на формирање српске владе на чијем би челу био или патријарх или сам владика Николај. Наравно, од овога није било ни-

шта, па су обојица дочекали ослобођење тек 8. маја 1945. године код Кицбила у Аустрији.

ПРЕДИСЛОВИЈЕ ВЕЧНОСТИ

У заврешном делу чланка посвећеном личности чије су очи гледале кроз огањ обоготворавајућег и која је имала страшно искуство општења са Господом, покушаћу да реконструишем завршну деценију његовог живота у овоме свету. Ова деценија (1945-1956) представља и најболнију карику житија „старца“ жичког и охридског. У туђини, далеко од Богом поверене му пастве, у души једног човека сазревало је величанство сјаја Прволика. Далеко од лелићких пашњака, од охридских вода, од свицима прекривених дозрих житница Жиче - београдски богослов, докторант из Берна, бунтовник из Санкт Петербурга, организатор из Лондона, чудо из Харлема, похвала жичка и охридска, утеха битољска, молитва охридска, пропаст конкордатска, суза љубостињска, боговиђење дахауско - све то се слило у једног светитеља Цркве православне, све се то слило у светог Николаја Српског.

Гологотски пејзажи концентрационог логора у баварском граду Дахау испуњавали су видокруг великодостојника СПЦ - патријарха српског и епископа жичког од краја септембра, па до пред крај 1944. године. Непосредно пред Божић (по грегоријанском календару) 1944. године обојица су смештена у једно одмаралиште на обали Шлирзеа, у близини Минхена (самим тим и у близини Дахауа) ради опоравка.¹³ Одавде су крајем јануара 1945. године пребачени у Беч, где су боравили у једном хотелу који је био у власништву Гестапоа. Током двомесечног боравка у Бечу, патријарх и владика Николај су били, због непрестаног бомбардовања, чешће у склоништу него у соби, тако да се услови живота нису много побољшали у односу на преживљене логорске страхоте. Негде пред Васкрс 1945. године, патријарх и владика су враћени у Немачку и то поново у близину логора Дахау. Само после десет дана проведених у Фелдену на Кимзеу 31. марта 1945. године пребачени су у Клагенфурт, Горицу, Трст, поново у Горицу, да би коначно 24. маја били пребачени у Кицбил где су 8. маја 1945. године ослобођени.

Оно што прво пада у очи јесте ова невероватна одисеја двојице архијереја СПЦ, која на први поглед нема никаквог смисла. Но, поменуто писмо владике Николаја јесте кључ за разумевање свега што се почетком 1945. године с њим и патријархом Гаврилом дешавало. Ради се, заправо, о покушају Гестапоа да владику Николаја и патријарха Гаврила приволи да сарађују са представницима нацистичке власти и тако дају алиби у случају победе савезника која је без сваке сумње била пред вратима. Овде би требало разликовати три главна покушаја Гестапоа да изманипулишу ове сужње.

Први је захтев да патријарх и владика Николај позову на борбу против комуниста у Југославији, што су обојица одбили.

Други покушај је требало да буде стварање нове српске валде са центром у Љубљани са патријархом или владиком Николајем као председником. Требало би напоменути да је ово време када у Београду више не постоји влада Милана Недића и да је нова влада била замишљена као пројугословенска творевина која би око себе требало да окупи све антикомунистичке снаге. Седиште у Љубљани је био логички избор, јер је почетком

1945. године Словенија била за нацистичку власт још увек сигурна територија.

Трећи покушај је био позив за учествовање на православној Конференцији која је требало да се одржи у Салцбургу. Циљ одржавања ове Конференције био је осуда комунизма и давање подршке нацистичкој власти. Требало би још напоменути да су учесници ове Конференције били махом црквени великодостојници који су пред надлазећом Црвеном армијом напустили своју отаџбину и да је део њих био профашистички опредељен, као на пример Висарион Пуја, румунски епископ који је у анале ушао као део такозване Хрватске православне цркве коју је створио Анте Павелић.

Сва три покушаја Гестапоа да, уз помоћ патријарха Гаврила и владике Николаја, оствари свој циљ завршена је неуспехом, што је у сваком случају повећало нервозу „тамничара“. Сврха овог бесциљног сељења двојице оболелих сапутника била је да се они натерају да пристану на диктат и да се баце на колена.

Крај заробљеништва ове двојице српских јерарха вежан је и за једну контроверзу. Наиме, до дана данашњег није јасна улога коју је вођа Српског добровољачког корпуса, Димитрије Љотић, одиграо у добијању олакшица за владику и патријарха. Заиста, од тренутка када су дошли у Словенију, обојица су били у некој врсти кућног притвора с тим да су под пратњом једног гестаповца могли да се крећу и обилазе избегле припаднике СДК и четничке формације које су пред надирањем Црвене армије и Титових војних снага нашли прибежиште у Словенији. Без жеље да се полемише на тему повеза-

ности и заједничког рада између Љотића и владике Николаја, ипак је важно навести чињеницу да скоро целокупни корпус историографске грађе за овај временски период има управо љотићевско порекло. То је главни разлог због којег се може сматрати да је објективност извештавања о оном што се тих дана у Словенији десило, у великој мери, оптерећена партијско-политичким интересима. Пример за ово је и питање аутентичности беседе коју је владика Николај држао на опелу Димитрију Љотићу 23. априла 1945. године, а за коју владика Атанасије (Јефтић) тврди да представља плагијат и покушај да се личност владике Николаја искористи у политичке сврхе.¹⁴

Намера патријарха Гаврила и владике Николаја била је да се из Словеније пребаце у Швајцарску. Овај пут је био планиран непосредно пре погибије Димитрија Љотића и зато је касније морао да буде одложен. По свему судећи, двојица сапутника су веровали да су на путу за Швајцарску, када су се обрели у Кицбилу. Ово је, како је наведено, била коначна станица. На дан капитулације Трећег Рајха завршено је сужањство ове двојице архијереја.

Пошто су ослобођени, владика Николај и патријарх Гаврило су остали заједно до краја маја, а затим су се њихови путеви раздвојили - патријарх је отишао у Рим¹⁵ на опоравак код свог рођака, а владика Николај је обилазио прихватне центре у Немачкој где су се окупљали избегли Срби. Ово су били махом бивши војници, љотићевци и четници, а и они који су били по разним концентрационим логорима у Немачкој. Свима је било заједничко да не желе да се врате у отаџбину из политичких разлога. Највећи прихватни центри су били логор Ферде код Минхена, логор у Салзбургу и Оснабрику. Највећа брига владике Николаја било је духовно стање оних пред којима је стајала велика непознаница живота у егзилу.

У лето 1945. године, владика Николај се обрео по последњи пут у Берну, где се сусрео са својим дугогодишњим пријатељем Арнолдом Гилгом (коме је посветио своју докторску дисертацију)¹⁶. Са правом се може констатовати да је већ у ово време владици Николају било јасно да се неће вратити у отаџбину. Циљ ове посете је свакако био у вези са алармирањем екуменског покрета на збрињавању Срба-избеглица, јер је живот ових људи био често на граници егзистенцијалног минимума. Нити је било довољно хране, ни одеће, нити је било елементарног душевног мира, зато што је претила стална опасност да ће бити депортовани и предати у руке комунистичком режиму у Београду. Владика Николај је намеравао да црквеним путем спречи депортацију и олакша живот српских паћеника. Оно што изазива беспогорно дивљење јесте чињеница да се он сам није ни једном приликом заузео за себе.

У апартману 212 лондонског хотела Кларцис 17. јула 1945. године династија Карађорђевић је добила свог петог наследника - принца Александра II. На његово крштење су почетком септембра 1945. године позвани и патријарх и владика Николај. Но, енглеске власти нису благонаклоно гледале на њихов долазак. Још од времена легислатуре Винстона Черчила, себична кратковидост британске спољне политике доживела је свој врхунац. Сам Черчил се хвалио да је Броз његово откриће. Повод за напуштање савезништва са домом Карађорђевића била је, пре свега, катастрофална политика коју је, својим прецима и функцији недорасли, краљ Петар II

водио, али и урођени егоизам у вођењу спољне политике који је политичарима постојбине Албиона својствен. Ни нова британска влада није желела да мења курс односа са комунистичким режимом из Београда. Комунисти су били савезници, Броз је био херој и свако ко је за нове југословенске владаре био потенцијално опасан, ни у Лондону није био пожељан. Некад радо виђен гост - епископ жички заједно са патријархом српским постао је готово преко ноћи за британске званичке „persona non grata“. Обојица су добили визе само на две недеље.¹⁷ Почетком октобра 1945. године, владика Николај и патријарх Гаврило су се видели последњи пут на крштењу престолонаследника. Пошто је крстио принца, патријарх се вратио у Рим, да би у првој половини 1946. године отишао у Чехословачку и одатле се на Светог Козму и Дамјана, 14. новембра 1946. године вратио у Београд. Непуне четири године патријарх Гаврило био је на трону Светог Саве. Његово упокојење 7. маја 1950. године и до дан-данас није сасвим разјашњено.

Захваљујући пријатељима из Англиканске цркве, од којих се издваја бискуп Џорџ Бел, власти у Лондону су одобриле останак владике Николаја на дужи период. Међутим, мученик из Дахауа није желео да буде на терету својим домаћинима, те је ступио у контакт са епископом Дионисијем (Миливојевићем), америчко-канадским (1939 - 1964)¹⁸ ради добијања визе и осталих докумената неопходних за усељење у САД. Владика Дионисије је тада контактирао југословенског амбасадора у САД Константина Фотића, којег комунистички режим још није сменио. У свом писму амбасадору владика Дионисије је изричит „... он (Николај) нема намеру да се враћа“.¹⁹ Америчке власти су имале сасвим другачији

однос према владици Николају. Једини услов за усељење било је да гаранције потпише неко од држављана САД-а. Било је логично да то буде владика Дионисије, но он се двоумио. То је учинио тек када је чуо да је епископални бискуп Њујорка Менинг спреман да потпише гаранцију. Владика Николај је на пут кренуо 1. јануара 1946. године бродом „Краљица Елизабета“. Интересант је податак да је истим бродом путовао и, тада већ бивши, британски премијер Винстон Черчил. У свом писму бискупу Белу од 15. јануара 1946. године²⁰ он обавештава свог дугогодишњег пријатеља да је стигао у Њујорк. Оно што изазива посебну пажњу јесте поверљиви разговор владике Николаја са Черчилом и то по питању београдског безбожничког режима Јосипа Броза. Черчил му се правдао да он сада није на власти и да, сходно томе, немоћан је да било шта учини.²¹

По свом доласку у САД, владика Николај се сместио у манастиру Светог Саве у Либертивилу, где је било и седиште владике Дионисија. У периоду 1945 - 1949. године овде је функционисала истоимена Богословија у којој је предавао, поред осталих, и владика Николај.

Фасцинирајући је обим рада владике Николаја у егзилу. Он није посустајао ни у једном тренутку. Са протом Алексом Тодоровићем из Минхена је покренуо библиотеку „Свечаник“ која је требало да помогне утврђивању еванђеоског духа - императив који је сам себи одавно поставио - да спасоносно слово Јеванђеља мора постати сам живот, а не само рудимет прохујалих дана и осмишљавање обреда који сами по себи имају смисаоност. Оснивањем ове библиотеке, владика Николај је хтео да дијаспори подари ону утеху и руковођење на богочовечанском путу као што је то некада чинио са богомољачким покретом. Мисао коју је још од свог дела „Рат и Библија“, објављеног крајем двадесетих година, почео да развија, доживела је своју конкретизацију управо после рата - покајање Срба је императив, јер једино тако српски национ може да опстане. Покајање је са собом повлачило повраћај Богу, али не у смислу глорификације славне прошлости и проналажења духовног пристаништа у тоталном одбацивању модерне цивилизације - тражењу њеног антипода, већ у евангелизацији савременог живота. Основна тема његовог живота и рада јесте српски духовни препород - и то је, по свему судећи, главни разлог што старац жички никада није био систематичан као што је то био отац Јустин. Инсистирање на доживљеном и у сваком животном сегменту проживљеном Јеванђељу ће га удаљити од расправа академске теологије. Владика Николај се није бавио богословским разликама Истока и Запада и то му је остављало одређену дозу слободе у контактима са инославнима. Језик којим је говорио у својој универзалности био је једноставан и свима приступачан. Сваким дахом је проповедао Христа Васкрслога и својом речју проназио је душе не само својих сународника, него и хришћана Запада. То је и главни разлог за доделу почасног доктората на Колумбија Универзитету 4. јуна 1946. године. Ово је било признање човеку који је ширио „благу вест“ и коме је у срцу засијао васкрсли Господ.

На жалост, без обзира колико је његов углед међу српским иселеницима у САД прелазео границе националног и конфесионалног, однос између владике Дионисија и владике Николаја је постајао све затегнутији. Главни разлог је била суревњивост америчко-канадског владике кога је велики углед владике Николаја све више оптерећивао. Тема овог чланка није конкретизација

психолошког профила владике Дионисија, али сматрам да је, ради лакшег разумевања прилика везаним за однос владика Николаја и Дионисија, нужно напоменути да се невероватна доза страха владике Дионисија, да ће старац жички „украсти“ Америчко-канадску епархију, темељила на великој кризи идентитета манифестованом кроз елементарну несигурност и недостатком самопоуздања. Већ у време припрема да се владика Иринеј (Ђорђевић) далматински пресели у Енглеску, крајем 1947. године, анимозитет који је владика Дионисије гајио према свом брату у Христу достигао је свој врхунац. Ово се може наслутити из следећег. Наиме, владика Иринеј се двоумио да ли да се одсели у Енглеску. Центар „логистичке подршке“ за смештај владике Иринеја је био бискуп Бел и управо њему 22. новембра 1947. године пише владика Николај, наводећи да би се, уколико се владика Иринеј предомисли и зажели да остане, врло лако нашао неко ко би са задовољством попунио Иринејево место²², мислећи недвосмислено на себе. Но, ипак владика Николај ће остати на сталној адреси у манастиру Светог Саве у Либертивилу све до 1950. године²³. Те године ће се десити и коначни разлаз владике Дионисија и владике Николаја, а конкретни повод је био предлог да се Америчко-канадска епархија подели на америчку и канадску, а да се америчка затим подели на три епархије - источни, средишњи и западни део. Дионисије је овај предлог окарактерисао као покушај стварања шизме, то јест отцепљење делова СПЦ на америчком континенту. Владика Николај је исти предлог - амандман упутио и заједно са својом оставком (трећом по реду) Светом архијерејском сабору који је оставку на место епископа жичког одбио, а предлог ставио *ad acta*. Само десетак година касније, предлог владике Николаја да се Америчко-канадска епархија подели, следиће и Патријаршија и владика Дионисије (приликом формирања независне СПЦ). Поставља се питање, зашто је владика Николај предлагао арондацију епархије и има ли истине у тврдњи да је покушавао да створи загранични Синод СПЦ, по узору на руски загранични Синод који је између два рата функционисао у Сремским Карловцима? Одговор на друго питање је сасвим једноставан - у својој седамдесетој години живота последње што му је падало на памет је било изазивање раскола, а осим тога цепање јединства Цркве је у директној супротстављености са свим што је написао и о чему је проповедао. Изазивање шизме би потрло основна начела богословске мисли владике Николаја. Са друге стране, тешко је замислити да би човек који је имао прилику да доживи и проживи ужасе пакленог гротла Другог светског рата био вољан да изазове раскол и да себе постави на чело једне шизматичке творевине. Као човек који је крајем четрдесетих година прошлог века обележавао (ово схватити фигуративно) тридесетогодишњи јубилеј архипастирске службе, владика Николај је био веома искусан човек, тако да је могао да сагледа проблеме којима је организација црквеног живота у Америчко-канадској епархији била оптерећена. Његов предлог да се изврши арондација (подела) епархије настао је из жеље да се среди ситуација у епархији која је после Другог светског рата постала бројнија за оне који су избегли. Исправност његових замисли је потврдило само време, разоткривајући праву природу владичиног „пророштва“. Очи владике Николаја су гледале кроз огањ молитве, тако да му је вид био прочишћен од наноса свакодневницом попадног житија. Заиста, сви ми имамо проблеме са бистрином и чистоћом сопственог вида, јер

нам је поглед заприљан талогом грешности тако да се и очигледне истине превиђају и добијају сасвим погрешна обличја. Код владике Николаја то није био случај. Он је прочишћеног вида сагледавао чињенично стање какво оно заиста јесте и на основу тога извлачио закључке. Наравно, њему својствени дар за историјско, у великој мери му је помогао приликом конципирања коначног става о конкретној појави.

Током лета 1951. године владика Николај је прешао у манастир Светог Тихона у Пенсилванији, где је од 1. септембра 1951. године почео да ради као професор на истоименој Духовној академији. Манастир Светог Тихона је први православни манастир на територији САД, који је изграђен 1903. године и био је под јурисдикцијом заграничне Руске православне цркве, са којом је владика Николај одржавао контакт још од двадесетих година протеклог века када је, како је већ речено, загранични Свети архијерејски синод РПЦ столовао у Сремским Карловцима. Понуду да предаје у Академији Светог Тихона, владика Николај је видео као дар Господњи, јер је тиме решио и своје егзистенцијално питање и зауставио даље заоштравање односа са владиком Дионисијем.

Одлазак владике Николаја имао је веома болни одјек међу српским националном насељеним на америчком континенту. Под притиском јавности, владика Дионисије је покушао почетком 1952. године да наговори владика Николаја да се врати у Либертивил, али без успеха. Владика Николај је остао у манастиру Светог Тихона све до своје смрти.

Интересантан је податак да владика Николај никада није затражио америчко држављанство, нити је имао њихов пасош. Како је у Немачку доведен као затвореник, без икаквих личних легитимација, остаје нејасно како је путовао. Британска влада је 1945. године владика Николају издала неку врсту избегличке легитимације са којом је могао само да напусти њихову земљу, али не и да са њом путује. Највероватније да су му власти у САД издале неку сличну исправу, са разликом што је овог пута могао да путује. Било како било, он се на Видовдан 1952. године појавио у Енглеској на освећењу цркве Светог Саве у Лондону. Тада се последњи пут видео са бискупом Белом.

Велику пажњу изазива и путовање владике Николаја у Еванстон и учествовање на II конференцији Светског савеза цркава августа месеца 1954. године. Владика Николај је овај догађај описао са пуно оптимизма. За њега је Еванстон био „догађај столећа“ који ће се понављати „све док се не оствари идеал потпуног јединства хришћанства“²⁴. Но, ваља имати у виду да владика наводи разлике у исповедању вере међу разним конфесијама, што сведочи да је веома реалистички сагледавао проблеме савременог хришћанства. Он у потпуности подржава декларацију коју је поднела делегација православних. У декларацији је децидно речено да „свака деноминација садржи само један део хришћанске вере, једино православна црква садржи целину и пуноћу те истините вере... Нада у Христа заснована је на правој пуној вери (јер је писано: прво вера, па нада па љубав), без које је она као кућа без темеља“²⁵. Ипак, владика Николај закључује своје виђење догађаја у Еванстону следећим речима: „Овакве конференције биле су и до сада од узајамне користи, јер су служиле међународном упознавању и стварању добре воље за пријатељску сарадњу, на практичном пољу“²⁶. Практична међуconfесионална сарадња и јесте оно што је владика Николај

подразумевао под екуменизмом. Дакле, дајте да се прво упознамо, јер једино тако можемо разумети једни друге, а ако се разумемо нећемо се мрзети, уколико се не мрзимо моћи ћемо заједно да радимо на евангелизацији расцепковљене и расхристијанизиране цивилизације. О некаком синкретизму и стварању „супер-цркве“ код владике Николаја нема речи.

У свом односу према инославнима, једино је његов однос према институцији папе био од почетка до краја изузетно негативан. Са годинама је он постајао све негативнији, да је у свом делу „Кроз тамнички прозор“, написаном у логору Дахау - као једног од три антихриста означио папу Пија (нејасно да ли мисли на Пија XI или IX), поред Ничеа и Наполеона. На ово се надовезује констатација да је датум почетка разградње идеје хришћанства, датум Велике шизме - 16. јул 1054. године. Овај раскол је омогућио интронизацију јереси папства која је, пак, породила све касније јереси у Цркви. Крајњи продукт ове јереси јесте инкарнација атеизма, под којом се одсуство свести о Богу непогрешиво идентификује као протокарактеристика савременог човека. Оваплоћени атеизам аутоматски повлачи за собом правило „ако нема Бога, све ми је дозвољено“.

Искуство боравка у Дахау би можда неког навело да заузме негативан став према немачкој нацији, али не и владика Николаја. Он истиче да „немачки народ у целини не сме бити сматран кривим због својих лудачких вођа“²⁷. У вези са овим је и његов став према злоделима усташа над Србима. У „Свечанику“ се владика Николај упитао „Треба ли Срби да се свете?“²⁸ и одмах одговорис „не дао Бог. Они који би се светили не би били ни Срби ни хришћани. Јер, Срби немају верске инквизиције у својој традицији и Срби знају да Христос није обећао Царство небеско мучитељима, него мученицима. Никада се Срби нису руководили паролом - Циљ оправдава средство.“²⁹ Као што је већ речено, мучеништво које су проживели Срби би требало да схвате у смислу ранохришћанског мучеништва за веру. То мучеништво је уследило као логички след духовног застрахења и ми га морамо прихватити као крст који нам је дат по мери наше снаге и таланата које имамо.

Крајем новембра 1955. године владика Николај је постао ректор Академије Светог Тихона. Био је први професор који је предавао на енглеском језику и тако битно утицао на промену мишљења о коришћењу овог језика у настави. И даље је служио, проповедао, писао, а онда је дошао март 1956. године. Била је недеља опраштања, 18. март 1956. године и хор студената се спремао да отпутује у место где су те недеље појали Литургију. Окс шест ујутру прошли су поред келије жичког старца. Нису га видели, али су га чули да се спрема за Литургију (вероватно су га чули како се моли). Око осам ујутру зазвонио је телефон у згради Академије. Јавио се отац Василије Филипов који није крио изненађење када је са друге стране везе чуо глас владике Дионисија који је пожелео да чује владика Николаја. После толико година ћутања и одсуства било каквог контакта, овај позив је био утолико чуднији, што владика Дионисије није хтео да прекине везу него је сачекао да отац Василије оде до келије Николајеве која је била удаљена неких стотина метара. Када је покуцао на врата, нико није одговорио. Отац Василије је помислио да га владика Николај не чује, а затим је поново покуцао и ушао у келију. Поред оборене чаше лежао је мртав владика Николај. Та вест је саопштена Дионисију који је још увек чекао.

у смртновници вла-
дике Николаја, као
узрок смрти наведен
је престанак рада ср-
ца изазван срчаном
жапи. Време смрти је
између шест и осам
часова ујутру. Њего-
ве ноге су биле црне,
али то није једина
необичност. Прсти
на ногама су били
згрчени, пете као да
су сечене, што обја-
шњава зашто је вла-
дика Николај по о-
слобађању ишао у-
век уз помоћ штапа.
Када се узме у обзир
и низ хематома чуд-
ног облика који су
били на леђима, на-
меће се питање - да
ли је владика Нико-
лај био мучен у Да-
хау? Он сам о томе
никада није говорио,
тако да ће по свему
судећи то остати не-
разјашњено. Прве
контроверзе о томе
да је владика Нико-
лај био отрован, на-
стају неких осам ме-
сеци после његове
смрти. Говорило се
да га је отровао неки
Србин богослов који
га је с времена на
време посећивао.
Владика би био увек
узнемирен после о-
вих посета, а када су
га питали зашто тог
богослова прима, он
је одговорио да ни-
ком не може да за-
брани да разговара
са њим. По првој
верзији, отрован је
гибаницом коју је о-

вај богослов спремио. По другој верзији, коју је 1958. го-
дине заступао професор Академије, отац Владимир Ма-
јевски³⁰, владика Николај је отрован кафом. Без обзира
на то колико су ове теорије биле произвољне у светлу
веома чудног понашања владике Дионисија, оне су до-
бијале невероватну веродостојност. Посматрано са ове
временске удаљености, тешко се може рећи да је било
која теорија о тровању тачна, већ се као једино смисао-
но решење намеће званични узрок смрти седамдесетпе-
тогодишњег архијереја.

Власти у СФРЈ су у „Службеном листу“ бр. 9 од 18.
фебруара 1977. године забраниле уношење и растурање
књига владике Николаја. Био је ово одговор на потез
владике Лаврентија западноевропског (сада шабачко-
ваљевског) да сабере и одштампа сва дела владике Ни-

колаја. Њихова намера је била да индукују *demnatio me-*
moriae и тако затру спомен да је Николај Велимировић
икада постојао и то управо у земљи и међу народом за
који је сваки нуклеус његовог бића био спреман на ход
голготским путем. Но, Господ је скршио непријатеље
његове и ставио их подно ногу његових. По први пут
Свети архијерејски синод СПЦ 26. марта 1990. године
разматра питање канонизације владике Николаја. За
главног известиоца о овом питању бива именован тада-
шњи рашко-призренски епископ, а садашњи патријарх
Павле. Тада се сматрало да не треба журити, нити ствар
форсирати³¹. „Сада су као јутарња измаглица још при-
метне поједине слабости које је“ он као човек имао, а
којих се духовним узрастањем ослободио. Тринаест го-
дина касније, Светим Духом је откривено да је време

спознало своју пуноћу. Прича је завршена почетком - доласком светитеља. Свети Николај је испунио средишни аманет сопственог живота - засветлевши Духом Светим осветлио је пучину боготражења пре свега свом племену, али и свецелој Цркви православној и још даље свима који у Светој Тројници једино спасење виде, али се стицајем разних околности не налазе у православним „дворима“.

НАПОМЕНЕ

- 1 Мада је епархија носила име по манастиру, који је још Свети Сава одредио за центар самосталне Цркве у Србији, седиште епархије је било у Чачку. Владика Николај ће тек током своје друге управе Жичком епархијом 1936-1941. обновити манастирску цркву посвећену Вазнесењу Господњем, изградити епископски двор и манастир уредити. Нажалост, почетком Другог светског рата манастир је, по ко зна који пут у историји свог постојања, поделио историју народа који га је изградио. Тешко рањена Жича, попут приштевима попложена кожа праведног Јова, представљала је болно искушење за владика Николаја коме је једино вера у Спаситеља преостала.
- 2 Интересантно би било напоменути да владика Николај није имао потпуно хармоничне односе ни са једним патријархом до хапшења 12. јула 1941. Односи са патријархом Варнавом (1930-1937) су били далеко од хармоничних и тек је борба против Конкордата учинила њихов однос приснијим (види сведочанство Милана Јовановића Стоимировића објављено у књизи Владимир Димитријевић и Горан Вељковић, *Златоустий пророковедник васкрсложа Христия - Свети Владика Николај у сећањима савременика*, Крагујевац 2003, 26. Односи са патријархом Гаврилом (1938-1950) су до те мере били заоштрени да је скоро годину дана владика Николај одбијао да учествује у раду Сабора. Потпуна нормализација односа наступиће тек за време заједничког сужањства 1941-45. године. Са патријархом Викентијем (1950-1958) владика Николај није имао директних односа, јер је био у егзилу у САД.
- 3 Милан Д. Јанковић, *Ејиској Николај, живој, мисао и дело*, књига I, Београд 2002, 150.
- 4 Исто, 180.
- 5 Исто, 156.
- 6 У времену 4-5. јануара 2003. године у манастиру Жича је одржан *Симпосион* у спомен 125 година од рођења св. Владике Николаја Охридског и Жичког. Бивши декан Богословског факултета у Београду проф. др Радован Биговић је одржао предавање под називом *Једна мейафизика ѡанхуманизма* у којем је појаснио богословско узрастање и кретање владике Николаја. Неколико месеци касније, владика Атанасије (Јевтић) је објединио досад необјављена дела владике Николаја, као и све реферате на *Симпосиону* у књизи *Свети Владика Охридски и Жички Николај* (текстови, сведочења и симпосон), Жича - Краљево, 2003. Биговићев текст се налази у овој књизи на стр. 383-401.
- 7 Владика Николај, *Сабрана дела*, књига III, Химелстир 1986, 99.
- 8 Владика Николај, *Сабрана дела*, књига IX, Химелстир 1983, 264.
- 9 Било је то средином маја 1921. године.
- 10 Објављено у: *Сабрана дела*, Књига X, Химелстир 1983, 574.
- 11 Записник седница Св. арх. синода од 16. децембра 1936. године 1606/Син. бр. 6377.
- 12 Ни до дана данашњег нико, ни од црквених ни од световних власти, није интервенисао да се исправи неправда и да се испод слике патријарха Гаврила у музеју логора Дахау избрише, по свему судећи југо-комунистичка одредница да је блаженопочивши патријарх био профашистички настројен и да није сасвим јасно како је завршио у логору. Поред слике патријарха Гаврила стављена је и слика светог Николаја, о

Застіуїничким молиївама свейої Николаја Жичкої и Охридскої, молим Госїода за сїас душа уснуле деце Њеїове, блаженоїочившеї еїискоїа Саве и слуге Божїеї Живоїе! Госїоде, хвала тїи шїїо се душе наше заїреїаїе лїубављу и молиївама Николаја и Саве! Госїоде, хвала тїи шїїо си ми даривао оца који ми је своїїм живоїїом їриїравио їуїї ка њїма, ка Теби! Амин. ■

Владан Костадиновић

- којем, вољом смртника, нема ни једне речи која би сведочила његову голготу и који за поменути музеј није ни био затворен у логору.
- 13 Потпуно сведочанство о последњим данима сужањства владике и патријарха налази се у писму које је владика Николај у име патријарха и своје упутно представницима америчке војне власти маја 1945. године. Писмо је пронашао и објавио владика + Сава, шумадијски у часопису „Каленић“ бр. 1-3/1995, 14-15.
- 14 Упореди, Јанковић, *Ејиској Николај*, књига I, 680-82 и *Свети владика Жички и Охридски*, Жича - Краљево 2003, 435
- 15 Мада излази из оквира овог рада, ваља напоменути да патријарх у прво време није желео да се врати у отаџбину и да је тим поводом изразио жељу да се исели у САД; упореди Станислав Спасовић, *Истїорија СПЦ у Америци и Канади 1941-1991*, Београд 1997, 23.
- 16 Овај податак потиче из усмене изјаве господина Предислава Кубуровића, који је у периоду 1947 - 1953. студирао на Кристијанском теолошком факултету (Старокатоличком). Податак сам добио љубазношћу проф. др Урс фон Аркса, декана Старокатоличког теолошког факултета Погледати Urs von Arx, *Ein Doktor der Berner Fakultät heilig gesprochen Bischof Nikolaj Velimirović (1880-1956) und seine Beziehungen zur Schweiz*, IKZ 2004-X. Такође и познати историчар СПЦ Ђоко Слијепчевић говори о Николајевом контакту са Швајцарском - види Ђ. Слијепчевић, *Истїорија СПЦ*, књига III, Београд 1991, 64.
- 17 види Јанковић, *Ејиској Николај*, књига I, 688.
- 18 Главни протагониста и најважнији изазивач раскола у Српској цркви у САД. Због кршења епископске дисциплине, одлуком Светог архијерејског сабора свргнут са владичанске службе 1964. године.
- 19 Јанковић, *Ејиској Николај*, књига I, 689.
- 20 Јанковић, *Ејиској Николај*, књига II, 393-4.
- 21 Владика Николај ће током 1946. године имати кореспонденцију са Черчилем и то поводом процеса против Драже Михајловића.
- 22 Јанковић, Епископ Николај, књига II, 397.
- 23 Ово се може закључити на основу кореспонденције владике Николаја са протом Алексом Тодоровићем. На почетку сваког писма владика Николај је наводио адресу са које се јавља и до 18. јануара 1950. године то је био манастир Светог Саве, а онда се као место боравка наводи, прво Њујорк, а онда манастир Светог Тихона у Пенсилванији. Упореди Епископ Николај, *Сабрана дела*, књига XIII, Химелстир 1986, 763.
- 24 види Епископ Николај, *Сабрана дела*, књига III, Линц 2001, 411-414.
- 25 *Истїо*, 413.
- 26 *Истїо*, 414.
- 27 Милан Д. Јанковић, *Свети ејиској Николај* (живот, мисао и дело), књига III, Београд 2003, 472.
- 28 *Истїо*, 509.
- 29 *Истїо*.
- 30 Јанковић, *Ејиској Николај*, књига II, 828-34.
- 31 Јанковић, *Свети ејиској Николај*, књига III, 558.

УПОКОЈИО СЕ ПРОТОЈЕРЕЈ ДРАГАН ПОПОВИЋ

У понедељак 23. фебруара 2004. године, упокојио се у Господу протојереј Драган Поповић, пензионисани парох Парохије бачинске, у Архиепископском намесништву темнићком.

Протојереј Драган Поповић рођен је 1947. године у селу Обрежу, у веома честитој и црквеној породици. Основну школу завршио је са одличним успехом, и што је реткост онога времена, као одличан ученик одлази у Богословију. Богословију завршава на време, 1968. године. Те године, пошто је у четвртој години прекинуо богословско школовање ради војске, венчава се са вереницом Мирјаном и бива постављен за пароха Доњокрчинске парохије. Поред ове парохије, службовао је у Парохији трешњевичкој, Својновачкој и на крају у Парохији бачинској на којој је због болести пензионисан. Његова деца, син Бобан, сада парох бачински и кћерка Биљана, прав-

ник, добра су деца и пример су васпитања које даје свештеничка породица.

Лик оца Драгана посебно се показује кроз његово милосрђе и хришћан-

ску љубав. Доказ за ово је грађевинска дозвола за храм у селу Тољевцу, при Парохији доњокрчинској, добијена 1973. године када се то могло веома тешко. Године 1981. у Доњем Крчину, у црквеној порти, подигнут је нови парохиски дом. Његово залагање показало се и у Парохији трешњевичкој где је парохиски дом обновљен и подигнут нови звоник.

Све особине које красе свештеника показао је када је са тугом рекао да му је највише жао што више не може да служи Свету литургију, јер га је болест спречавала. Он није могао више да служи, а Господ је учинио да му је опело служио епископ Господин Јован уз саслужење тридесет свештеника из свих делова Епархије шумадијске, и уз учешће верника из свих парохија у којима је отац Драган служио. ■

Љубисав Ковачевић,
протојереј - ставрофор

УМРО ЈЕ ПРОТОЈЕРЕЈ СЛОБОДАН М. МИЛАНОВИЋ, ПЕНЗИОНИСАНИ ПАРОХ МАЈУРСКИ

У петак, 5. марта 2004. године, у седамдесетој години живота, преминуо је познати поморавски прота и истакнути књижевни стваралац, отац Слободан М. Милановић. Овакву вест објавиле су јагодинске новине.

У суботу (Теодорову), 6. марта 2004. године, у цркви села Рабеновца, опело над оцем Слободаном обавио је Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован уз саслужење двадесет свештеника и два ђакона. Црква у селу Рабеновцу била је пуна поштовалаца, пријатеља и бивших парохисана оца Слободана, што је потврда његовог доброг и плодног рада у винограду Господњем и доказ да отац Слободан није био „лењи слуга у Господу“.

Ту, у светом храму, по благослову Његовог преосвештенства епископа Господина Јована од протe Слободана опростио се његов школски друг

протојереј - ставрофор Живомир С. Миловановић који је истакао све врлине које су красиле личност оца Слободана: његову велику веру у Господа, поштење и честитост, његову љубав и приврженост Српству и православљу, светосавској вери, његов допринос у проповедању спасоносне Христове науке, његов труд на улепшавању святих храмова и изградњу многих објеката при цркви у местима где је службовао, као и његову активност на пољу списатељства, наглашавајући да је отац Слободан био плодан писац и да је као такав за живота објавио збирку песама побожне садржине: „Ехо моје душе“, затим монографије: „Село Мајур код Јагодине“, „Манастир Ивковић код Јагодине“ и „Левач и црква Манастирак у њему“, и на тај начин дао свој допринос чувајући од заборавља помнуте светиње и ревнујући и Крстом и пером за Српство и православну веру.

Тако је својим радом, побожним и часним животом свештеника Српске православне цркве, оправдао високо мишљење Његове светости српског патријарха Павла и многих других црквених великодостојника и професора исказано о Другој, послератној генерацији призренских богослова 1948/52. године као о једној до сада непревазиђеној генерацији по успеху у школи и

по делатности и доприносу у проповедању и афирмацији спасоносне вере Христове, којој је припадао и прота Слободан Милановић.

После опхода око светог храма поворка са посмртним остацима оца Слободана упутила се до гробља у селу Вукмановцу, у коме је рођен отац Слободан и ту, у његовом имању, које је поред самог гробља, положено је тело где ће почивати до општег васкрсења.

Прота Слободан је рођен у селу Вукмановцу, у питомом Левчу 1934. године, основну школу завршио је у селу Рабеновцу, гимназију у Рековцу, а Богословију 1952. године у Призрену.

После одслуженог војног рока, жени се Миловом из суседног села Течића и са њом, по Божијем благослову, рађа двоје деце, Милоша и Љиљану. Дочекао је, хвала Богу, да види и да се нарадује четворици унука: Предраг и Ненад од сина Милоша су данас врсни певачи Оперe Народног позоришта у Београду; Добрица и Дејан од кћерке Љиљане на прагу су титуле академских грађана.

Болест, која није била ни мало наивна и која је потрајала, отац Слободан је мирно подносио, са стрпљењем и вером говорећи: „Слава Богу на његовом дару, јер Господ зна зашто и

шта чини, моје је да верујем да ме Господ болешћу милује како би пред лице Његово једног дана изашао са што мање греха". Са таквом вером и надом у Господа који живот даје и Спасите-

ља света и човека, у петак 5. марта (прве недеље Васкршњег поста), упокојио се у Господу пензионисани парох мајурски протојереј отац Слободан Милановић.

Нека свемилостиви Господ услиши наше молитве и насели душу покојног оца Слободана тамо где праведници почивају. Н

УСНУЛА ЈЕ У ГОСПОДУ ДАФИНА ЈЕЛЕСИЈЕВИЋ

Пред зору, у освит суботе - задушног дана, 24. априла 2004, тихо и нечујно попут кандила које догорева, предала је своју душу Господу Дафина, удова Милорада Јелесијевић. Рођена је 1. маја 1920. године у Бресници, код Чачка, у угледној и патријархалној породици Дачевић као најстарија од осморо деце Јеротија и Живане Дачевић. Због особите побожности отац је често послушавао у својој цркви, радећи све што треба, чиме је стекао углед и поверење црквених власти. Господ Бог му је подарио добру, бројну и побожну децу која су, следећи очевим примером, стављала се у службу цркве и помагала је. Ћерка Јеликонида се од малена посветила манастирском животу, замонашена је и сада се налази у манастиру. Кћи Илинка одавно са својом породицом живи у Енглеској, где је постала ктитори цркве. Затим, Дафина свија породично гнездо у родној Бресници изабравши за животног сапутника Милорада Јелесијевића. Бог им је даровао сина и три ћерке.

Наиме, стицајем неповољних околности, Дафина се са својом децом настањује у Крагујевцу, код свог брата. У жељи да се што пре осамостали, брзо добија стални посао куvariце у студентском дому, где је постала врстан мајстор кухиње и ту остаје до пензионисања. Животни пут покојне Дафине био је веома тежак и трновит, ход по разним мукама, али частан и достојанствен. Одгајајући четворо нејаке деце, савлађивала је свакојаке тешкоће. Никада није хулила и роптала на Бога, већ га је стално призивала у помоћ, сматрајући да: "што је од Бога, слађе је од меда". Упркос разним тешкоћама, смогла је снаге да поред своје деце, однегује још двоје деце својих рођака. Дакле, храбро и јуначки корачала је кроз живот, надахнута оптимизмом.

За све ово, Бог ју је наградио добром и примерном децом, која су завршила жељене школе и сви су пронашли запослење у Швајцарској. Тамо су постали врло успешни и одговорни људи свога посла, што им је помогло да стеку добар углед и завидна радна места. Сва деца су постала породична и срећна. Затим, светлост дана угледала су три унучета, што је њихову баку Дафину чинило пресрећном. Све ово чинило је веома задовољном, спокојном и Господу Богу захвалном покојну тетку Дафину, па је најзад могла мирно и безбрижно да ужива у својој дугој пензији. Као пензионер, умела је да своје време искористи на најбољи могући начин. Своја вера и црква су јој биле на првом месту, што ју је духовно освежавало и препорађало. Живела је правим хришћанским животом у посту, молитви и чињењу добрих дела, несебично помажући цркве, манастире и сиротињу, дајући предност својој Саборној цркви у Крагујевцу.

Зато, мајка црква, коју је обилато помагала, одвајајући и од својих уста,

достојно јој се одужила доделивши јој грамату признања и орден Светог Саве. Оба одликовања уручио јој је блаженопочивши епископ шумадијски др Сава, од кога је била особито уважавана. Увек је била окружена изузетном љубављу и пажњом своје деце, која су јој омогућавала да пристojно живи и да пуно путује са децом и без њих, где год науми. Одушевљавала се када је путовала у организацији своје цркве на поклоничка путовања, посећујући разне светиње.

Највећи део свога века провела је сама, у улици Јанка Веселиновића бр. 31, у својству заштићеног подстанара, што су јој одавно даривали држава и општина. Као изузетно гостопримљиву, често су је посећивали рођаци, комшије и пријатељи. У болести, њена деца су јој обезбедила лекарску негу, чиме су јој продужили век. Није желела никога да оптерећује својим проблемима, већ их је често сама решавала. Последњих девет месеци живота, услед изнемоглости, провела је по свом избору, у Малим Пчелицама, у кући Пунише - Пукија и Гордане Брајковић који су је добровољно, без икаквих условљавања примили на чување и лечење. Ту се и упокојила.

Ћерке покојне тетке Дафине, Рада, Љиља и Гоца неизмерно се захваљују свима, који су њиховој мајци били на помоћи у животу, а нарочито лекарима Слави и Ибри, који су се несебично жртвовали, као и петорица свештеника Саборне и Малопчеличке цркве који су од срца обавили, из почасте, опело. Посебна захвалност припада породици Пунише, Гоце, Ивана и Неле Брајковић који су поклонили највећу пажњу, негу и љубав Дафини, чиме су јој улепшали задње дане живота. Господе, са праведнима упокој душу верне рабе своје Дафине. Амин. ■

Радован Ж. Чанчаревић,
протојереј - ставрофор

Година: XXVI

Број: 2-3 (152-153), 2004

Издавач:

Српска православна епархија
шумадијска

Излази:

шест пута годишње

Уређује:

Одбор

Главни и одговорни уредник:

Драгослав Степковић,
протојереј ставрофор

Заменик главног уредника:

Негослав Јованчевић

Уредничко и администрација:

„Каленић“, 34000 Крагујевац,
Владимира Роловића бб

Телефон:

(034) 302-642, 371-150

Каленић

E-mail:

gci.kg@eunet.yu

Тираж:

3000 примерака

Припрема и штампа:

Графички центар Интерагент,
Крагујевац

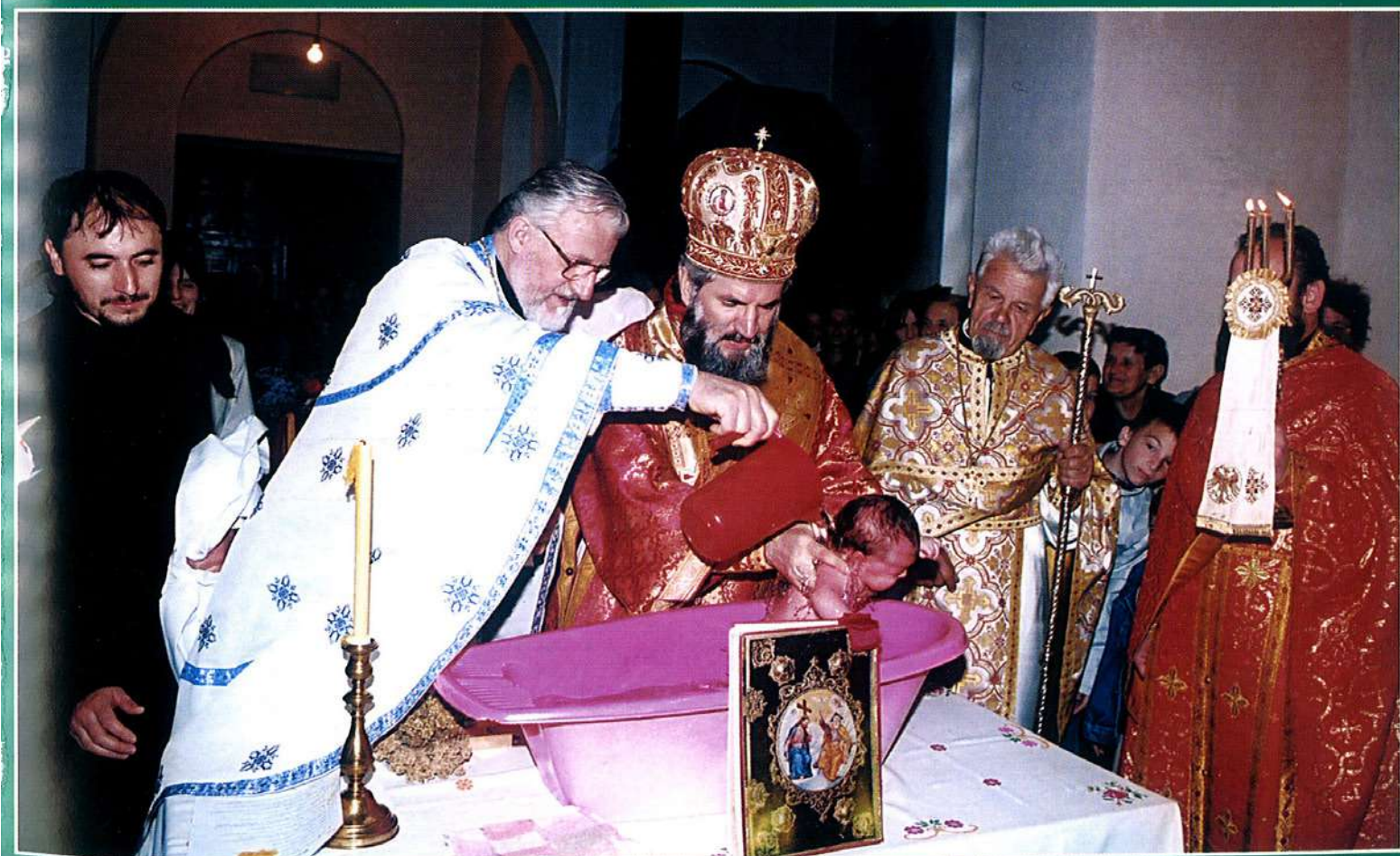
Прослава Врбице
у Белошевачкој цркви

Освећење звона за
Малопчеличку цркву

Освећење парохијског дома
у Петки код Лазаревца

Литургијско крштење у Рудовцима

